

İstanbul

POLİTİKA ÖNERİSİ

Belediyelerin Gençlerin
Barındığı Alanlara Yönelik
Deprem Politikalarının
Eksikliği

www.gencliginyuzleri.org



Yazar: Serra Akçakoyun.

İstanbul Üniversitesi İngilizce İktisat 1. Sınıf öğrencisiyim. Sivil Toplum Örgütlerinde katılımcı demokrasi temelli çalışmalarda gönüllülük yapıyorum. Kişisel romanım üzerine çalışıyorum ve aynı zaman da sosyal medyada blog yazıları yazıyorum.

Editör: Orçun Özkoca.

Marmara Üniversitesi, Siyasal İletişim mezunuyum. Sivil Toplum Örgütlerinde gençlerin siyasal katılımı çalışmalarında gönüllük yapıyorum ve belirli oluşumlarda içerik üretiyorum.

Bu politika önerileri, Ulusal Demokratik Enstitü ve Sosyal İklim Derneği tarafından yürütülen Gençliğin Yüzleri Gençlik Forumu'nda ortaya çıkan sonuçlarla oluşturulmuştur. Öneriler, genç gönüllüler ve gençlik forumlarına katılan gençlerin fikirlerini kapsamaktadır. Kurumların görüşlerini yansıtmak zorunda değildir ve kurumlar konu ile ilgili herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir.

Yönetici Özeti

Bu politika önerisi, İstanbul'da yaşayan 18-30 yaş aralığındaki gençlerin, İstanbul Gençlik Forumu'nda bir araya gelerek önceliklendirdiği ana başlıklardan biri olan gençlerin yoğun olarak bulunduğu alanlarda belediyelerin depreme yönelik hazırlık ve müdahale politikalarının eksiklikleri konusunu ele almaktadır. Bu belge, genç nüfusun deprem riskine karşı korunmasında belediyelerin üstlendiği rolün kritik önemini vurgulamakta ve bu alandaki politika eksikliklerinin olası sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Forumda gençler tarafından okul binalarının ve yaşam alanlarının denetlenmemesi, deprem riskine yönelik bütünsel politikalar üretilmemesi, kentsel dönüşümde yetersizliklerin ve rant odaklı yaklaşımların önlenmemesi, deprem politikalarının cinsiyet eşitsizliği gözetilerek oluşturulmaması, belediyelerin toplanma alanlarının yetersizliği ve afete hazır olmamaları, belediye teşviklerinin yeterli olmaması ve deprem gerçeğinin kamuoyu gündeminde yeterince yer tutmaması gibi sorunlar tartışıldı ve çözüm önerileri sunuldu.

İstanbul'daki gençlerin deprem riskine karşı can ve mal güvenliklerinin artırılmasına yönelik sundukları kapsamlı adımlar arasında, yeni toplanma alanlarının belirlenmesi, mahalle bazında deprem koordinasyon gruplarının oluşturulması, deprem sonrası için özel bütçelerin ayrılması, eğitim kurumları ve genç yoğunluklu mahallelerde yapı denetimlerinin sıkılaştırılması, denetim süreçlerini teşvik etmek, kamuoyunu bilinçlendirme çalışmaları, gençlere yönelik konut ve yenilenme projelerinin geliştirilmesi ve afetlere hazırlık çalışmalarında toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim eşitsizliklerine dikkat edilmesi yer almaktadır.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, gençlerin ve genel olarak toplumun depreme karşı daha hazırlıklı olmasını sağlayacak, mal ve can kaybını azaltacak önemli adımlar olarak görülmektedir. Belediyelerin bu süreçteki rolü ve sorumluluğu vurgulanmakta, önerilerin uygulanması için acil eyleme geçilmesi talep edilmektedir.

Giriş

İstanbul'un 16,3 milyonluk nüfusunun yaklaşık %25'ini (4,1 milyon) gençler oluşturmaktadır. Oldukça önemli bir nüfus grubunu temsil eden gençler, yerel seçimler bağlamında, karşılaştıkları başlıca sorunları ve çözüm önerilerini tartışmak amacıyla Gençliğin Yüzleri programı kapsamında 11 Kasım 2023 tarihinde yapılan İstanbul Gençlik Forumu'nda bir araya geldiler. Gençlerin barındığı alanlara yönelik deprem politikalarının eksikliği, önceliklendirdikleri ve belediyelerin eyleme geçmesini talep ettikleri ana konu başlıklarından biri olmuştur.

2023 yılı verilerine göre yaklaşık 1,5 milyon bina bulunan İstanbul'da uzmanların tahmini olan $M_w=7,5$ büyüklüğünde bir deprem olması durumunda, yapı stoğunun yaklaşık %17'si (yaklaşık 194.000 bina) orta ve üstü seviyede hasar göreceği öngörülmektedir. Hafif hasar alacak binaların da eklenmesiyle toplamda 500 bin binanın hasar alacağı öngörülmektedir. Depremde hasar alacağı tahmin edilen binaların büyük bir kısmı, "apartkondu" diyebileceğimiz imar yönetmeliklerine uygun yapılmayan çok katlı yapılar veya gecekondular olacaktır. 1999'da meydana gelen Marmara Depremi şehir sakinlerinin hafızasında hala yer tutmaktadır. 6 Şubat'ta başlayan depremlerse bu hafızayı yinelemiş, İstanbul'un beklediği yıkıcı deprem riskini bir kez daha hatırlatmıştır. Hem 1999 Marmara Depreminde hem de 6 Şubat 2023'te başlayan depremlerde, depremin yıkıcı sonuçlarından fazlasıyla etkilenen, en kırılgan gruplardan biri gençler olmuştur. Eğitimlerinin devam etmesi sebebiyle ailesinden destek veya farklı kurumlardan burs alan, yarı zamanlı güvencesiz işlerde çalışan veya başlangıç işlerinde çalışması sebebiyle yeterli bir ekonomik kaynağa sahip olmayan gençler, güvenli barınma koşullarını tercih etmekten uzaktır.

En güncel veri olan 2021 yılı verilerine göre, özel öğrenci yurtlarının kapasitesi 100 bin 645 iken Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarının kapasitesi 29 bin 794'tür.² Devlet yurtlarında yer bulamayan gençler için deprem riski taşıyan gecekondular veya apartkondular zorunlu tercih olmaktadır. Şu anki haliyle özel yurtlar ise bazen yüksek fiyatlar bazen de kötü koşulları sebebiyle deprem gerçeğine uygun bir barınma alternatifi oluşturmamaktadır. Bu durum, gençleri, özellikle öğrencileri, gecekondularda veya depreme dayanıklı olmayan diğer yapılarda yaşamak zorunda bırakmaktadır.

Çok yüksek düzeyde genç nüfusuna ev sahipliği yapan İstanbul, yukarıda saydığımız sebepler dolayısıyla gençler için deprem konusunda en riskli şehirlerden biridir. İstanbul Gençlik Forumu'nda gençler bu endişe verici olasılıkta kendilerinin ve akranlarının karşılaşacağı durumu inceleyerek bu konudaki eksikliklerin sebeplerini ve çözümlerini ortaya koymuştur. İstanbul'da depremin her an yaşanabileceğinin farkında olan gençler, sorunun tanımlanmasına dair kendi sözlerinin ve çözüm taleplerinin bir an önce karşılanmasını talep etmektedir.

¹İstanbul Büyükşehir Belediyesi, "Kent Gündemine Bakış İstanbul'un Kapsındaki Kriz: Deprem," https://ipa.istanbul/wp-content/uploads/2023/02/KENT-GUNDEMI_DEPREM.pdf (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

²Doğrulukpayı, Bültenler, "Sayılarla Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunu" <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/ogrenci-sayisi-artarken-kyk-yurtlarinin-kapasitesi-azaldi> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Bulgular

Depreme karşı hazırlık her afet bölgesinde benzer bir yol izler. Her ülkenin ve her şehrin kendine has dinamikleri sebebiyle bu genel ilkelerin yerel şartlara uyarlanması gerekir. Yerel şartlara ve halkın ihtiyaçlarına dair en doğru bilgiyi ise yine depremi yaşayacak olan insanlardan elde edilebileceğini düşünüyoruz. Bu sebeple, İstanbul Gençlik Forumu'nun ardından gençler tecrübelerine ve bilgi birikimlerine dayanarak sorunları detaylıca tanımladı ve çözüm önerilerini aktardı. Gençler özellikle eğitim binaları başta olmak üzere İstanbul'daki yapı stoğunun depreme hazır olmadığını, bu konuda ilçe belediyelerinin ve büyükşehir belediyesinin denetim mekanizmalarının ve belediye girişimiyle bina yenileme, güçlendirme faaliyetlerinin yetersiz olduğunu düşündüklerini belirttiler. Ayrıca binalarını depreme dayanıklı hale getirmek isteyen mülk sahiplerinin de yeterince desteklenmediğini ve mevcut kentsel dönüşüm faaliyetlerinin de rant odaklı olmasından ve yeni yapılan binaların gençlerin karşılayabileceği barınma imkanları sunmamasından dolayı sorunlu olduğunu altını çizdiler. Son olarak gençler, deprem farkındalığının kamuoyunda yayılması sorumluluğunun belediyelerin üzerinde olduğunu düşünüyor.

Okul ve Üniversite Binalarının Denetlenmemesi Gençlerin Hayatını Riske Atıyor

Gençlik forumlarında, gençlerin barındığı alanlara yönelik deprem politikalarının eksikliği konusunda yaşanan ana sorunlardan birisinin okul binalarının denetlenmemesi olduğu belirtilmiştir.

İstanbul'da depreme dayanıklı olmayan okul binalarının sayısı, kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, riskli olduğu tespit edilen 93 okulun tahliyesi kararının 6 Şubat depremlerinin ardından çıkarılması, yetkili mercilerin özensiz ve plansız davrandığını göstermektedir.

Gençlerin Yaşam Alanları Deprem Riskine Karşı Yeterince Denetlenmiyor

Gençler, belediyelerin, yaşam alanlarını deprem riskine karşı yeterince denetlemediğini gözlemlemektedir. Gençlik Forumumuza katılan gençler, İstanbul'da gençlerin yaşadığı alanlarda denetim yapmakla sorumlu olan kurumların yeterli sayıda personele ve ekipmana sahip olmadığını düşünmektedir. **İlçe belediyelerinin yeterince sorumluluk almaması da bu soruna sebep olan başka bir faktör olarak görülmektedir.**

Ev sahiplerinin mülklerini kaybetme korkusunun da denetleme çalışmalarının hızlanması ve artması önünde bir engel oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu nedenle, denetim çalışmaları düzenli olarak yapılamamaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin başlattığı Bina Tespiti Projesi iyi uygulamalara örnek bir projedir. Ancak, ev sahiplerinin ve kiracıların barınma konusunda yaşadığı endişe ve bu sebeple yeterli düzeyde yapılmayan başvurular, projenin etkili bir biçimde uygulanmasının önüne geçmektedir.

Buna ek olarak, gençler denetim çalışmasının ardından, kurumların ortaya çıkan sonuçları yeterli düzeyde takip etmedikleri ve gerekli yaptırımları uygulamadıklarını gözlemlemektedir. Denetim çalışmalarının sonuçlarının, kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılmaması, gençlerin denetim mekanizmalarına olan güvenini sarsmaktadır.

Varolan Deprem Riskine Yönelik Bütüncül Politikalar Üretilmemesi Gençleri Daha da Dezavantajlı Bir Konuma İtıyor

Gençlik Forumumuza katılan gençlerin olası bir deprem sonrası için öngördüğü sorunlardan bir diğeri ise barınma imkanlarını ve bununla birlikte eğitim ve öğretim haklarını kaybedecek olmalarıdır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi'nin ardından yaşananların da gösterdiği gibi, İstanbul'da olmayan bir deprem sonucunda dahi, uygulanan acil eylem planlarıyla birlikte öğrenci gençlerin yurtlarda barınma haklarının ve eğitim haklarının askıya alınması, gençlerin bu konudaki endişelerinin yersiz olmadığını göstermektedir.

İstanbul'da yaşanacak bir depremde yaşanacaklar konusunda da gençleri 6 Şubat 2023'te başlayan depremlerden sonra bölgede yaşayan gençlerin yaşadıkları endişelendirmektedir. 6 Şubat 2023 tarihli depremde deprem bölgesindeki 18 üniversitede öğrenim görmekte olan öğrenci sayısı 410 bin 434'tür.³ Bu öğrencilerin eğitimlerinin hızlı bir şekilde devam etmesi için şartların sağlanması gerekirken diğer illerdeki öğrencilerin de eğitim hakkı sekteye uğratılmıştır. Deprem sonrasında yurtlarında çıkmak zorunda bırakılan gençler, barınma sorunuyla baş başa kalmış ve beraberinde bu durum birçok farklı mağduriyeti de beraberinde getirmiştir.

Gerekli psikolojik ve sosyal desteği görmeyen depremzede gençler, yetersiz politika geliştirme ve uygulama süreçlerinden dolayı bu mağduriyetlerinde yalnız bırakılmıştır. 6 Şubat 2023 tarihli deprem sonrası depremzede üniversite öğrencileriyle yapılan araştırma sonucunda travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkların yaygın bir şekilde görülmesi, olası İstanbul depremi sonrası gençlerin yaşayacağı sorunları göstermektedir.⁴ Belediyeler, depremin yakıcı sonuçlarını üstlenmek zorunda bırakılan gençlere, fiziksel ve psikolojik iyi oluşlarını temin eden bütünsel politikalarla destek sunmalıdır.

³ CNN Türk (2023), Türkiye Haberleri, "YÖK Başkanı Özvar'dan deprem bölgesindeki üniversitelerle ilgili açıklama" <https://www.cnntrk.com/turkiye/yok-baskani-ozvardan-deprem-bolgesindeki-universitelerle-igili-aciklama> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁴ TRT Akademi (2023), "Deprem sonrası Travma Belirtileri, Umut ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi," <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3052471> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Kentsel Dönüşümde Yetersizliklerin ve Yanlış Uygulamaların Depreme Karşı Atılacak Adımları Olumsuz Yönde Etkiliyor

Kentsel dönüşüm süreçleri, özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde, gençlerin yaşam koşulları ve gelecek planlamaları üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. İstanbul'daki genç nüfus, kentsel dönüşüm projelerinin hızı ve kalitesinden doğrudan etkilenmektedir. Bu bağlamda gençlerin bu süreçte karşılaştığı sorunları ve beklentileri ele almak, kentsel dönüşüm politikalarının etkinliği açısından kritik bir öneme sahiptir.

Erişilebilir ve Güvenli Konut İhtiyacı: Gençler, özellikle ekonomik baskılar ve yüksek kira bedelleri nedeniyle, eski ve riskli yapılarda yaşamak zorunda kalmaktadır. Bu durum, onların güvenlik ve yaşam kalitesi açısından önemli riskler taşımaktadır.

Sosyal ve Ekonomik Etkiler: Kentsel dönüşüm projeleri, gençlerin sosyal ağlarını ve topluluk içindeki yerlerini etkileyebilir. Bu süreçlerde gençlerin sosyal bağlarının korunması ve yeni yaşam alanlarının sosyal entegrasyona uygun olması önemlidir. Gençler bugüne kadar hayata geçirilen kentsel dönüşüm projeleri sonucunda oluşturulan yaşam alanlarında kendilerine uygun sosyal alanların olmadığını, karşılanabilir bir konut imkanının olmadığını gözlemlemiştir. Ayrıca, gençlerin ekonomik durumları ve iş olanakları, kentsel dönüşüm süreçlerinde dikkate alınmalıdır.

Rant Odaklı Yaklaşımların Önlenmesi: Kentsel dönüşüm projelerinde gençlerin ihtiyaç ve beklentilerini göz ardı eden rant odaklı yaklaşımlar, genç nüfusun şehir içindeki yaşamını olumsuz etkilemektedir. Rant odaklı yaklaşımlar sebebiyle kiralar gençlerin karşılayamayacağı seviyelere çıkmaktadır.

Teknik ve Planlama Yetersizlikleri: Kentsel dönüşüm projelerinin teknik ve planlama açısından yetersiz olması, gençlerin yaşam alanlarının güvenliğini riske atmaktadır. Özellikle deprem güvenliği, gençlerin yaşadığı alanlarda öncelikli bir konu olmalıdır.

Gençler Deprem Politikalarının Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Gözetilerek Oluşturulmasını İstiyor

Gençler afetler sırasında ve afet sonrasında kadınlar, çocuklar, LGBTIQ+’lar vb. kırılgan grupların diğerlerine kıyasla çok daha ağır tehditler altında olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında, ulusal ve uluslararası araştırmalar afet dönemlerinde kadın ve çocuk ticaretinin arttığını, kadınların fiziksel, psikolojik, cinsel şiddete daha çok maruz kaldığını göstermektedir.⁵ Örneğin, afet sonrası artan psikolojik sorunlar ve alkol kullanımına bağlı olarak kadına yönelik şiddetin de arttığı gözlemlenmektedir.⁶ Çadır kentlerdeki yaşam koşulları da kadınları erkeklerden farklı bir şekilde etkilemektedir. Afet sonrası hijyen şartlarının korunmasının zorlaşması sebebiyle kadın sağlığı konusunda da ciddi sorular yaşandığı gözlemlenmektedir.

LGBTIQ+ komünitesinin afet sonrası zarar görebilirliği de göz ardı edilmemesi gereken bir diğer konudur. 6 Şubat depremlerinde de gözlemlediğimiz gibi afet öncesinde nefret söyleminin ve şiddetin hedefi haline getirilmiş LGBTIQ+’lar, afet sonrasında güvenli barınma koşullarına erişmekte sorun yaşamaktadır. Deprem felaketi sonrasında psikolojik desteğe ve istihdam olanaklarına erişim ise yaşanan diğer zorluklardır. Bu sebeple, deprem politikalarının var olan toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim eşitsizliğinin gözetilerek oluşturulması, gençlerin tespit ettikleri önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.⁷

Gençler Belediyelerin Afetlere Yeterince Hazır Olmadığını Düşünüyorlar

Gençler mahallelerindeki toplanma alanlarının yetersiz olduğunu gözlemlemektedir. Kişi başına 1,5 m2 olması gereken toplanma alanı genişliği Adalar, Bağcılar, Bayrampaşa, Büyükçekmece, Çatalca, Esenyurt, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kadıköy, Kağıthane, Kartal, Küçükçekmece, Sancaktepe, Sultanbeyli ve Sultangazi ilçelerinde sağlanamamaktadır. Ayrıca AFAD’ın verilerinin yeterince ulaşılabilir ve açık olmaması sebebiyle, mezarlıklar gibi yapısı toplanma alanı olmaya uygun olmayan ancak yeşil alan olarak tanımlanan yerlerin de toplanma alanı olarak tanımlanıyor olması ihtimal dahilindedir.⁸

⁵ Enarson, E. (2014) Gender-based violence in disasters: An action research agenda. XVIII ISA World Congress of Sociology Conference Gender-Based Violence in Disasters: An Action Research Agenda (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁶ Düzkan, A. (Ed.). (2016). Afet ve Acil Durumlarda Kadın Çalıştayı Sonuç Kitabı: 16-17 Nisan 2016. Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. <https://mavikalem.org/wp-content/uploads/AAD%20Kad%C4%B1n%20CC%A7a%C4%B1s%CC%A7tay%C4%B1-Sonuc%CC%A7%20Kitab%C4%B1%2016-17%20Nisan%202016.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁷ Kaos Derneği, "6 Şubat Depremlerinin LGBTİ+’lara Etkisi" <https://kaosgidernegi.org/images/library/deprem-raporu.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁸ Uyar, H. E. ve Özkan, E., (2023). Deprem Sonrası İlk Durak: İstanbul’da Toplanma Alanlarına Dair Bir İnceleme Afet ve Risk Dergisi, 6(1), 226-242. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2440063>(Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Bunun yanında ilçe belediyeleri ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin afet hazırlık raporları incelendiğinde, ciddi sorunlar olduğu gözlemlenebilmektedir. Yurttaşlık Derneği'nin yürüttüğü "Marmara Denizi Etrafındaki Belediyelerin Stratejik Planlarında Afet Dayanıklılığı ve Toplumsal Katılım" adlı çalışmasından destek alarak Gençliğin Yüzleri Programı'nın odaklandığı İstanbul ilçelerindeki durumu gözlemlediğimizde durum şu şekildedir:

Kağıthane Belediyesi: 2020-2024 Stratejik Planı'nın GZFT (Güçlü Yönler-Zayıf Yönler-Fırsatlar- Tehditler) bölümünde depreme dair herhangi bir değerlendirme yapılmadığı saptanmıştır. "Mevcut Durum Analizi" adlı bölümün "Planlı ve Akıllı Kentleşme" adlı alt başlığında kentsel dönüşüm projelerinden bahsedilse de sadece tek bir mahalleden bahsedilmekte, diğer afet riski taşıyan mahallelerden söz edilmemektedir. Ayrıca toplanma alanlarının geliştirilmesine dair bir plan belgenin herhangi bir yerinde rastlanmamaktadır. Ancak toplanma alanlarında kişi başına 1,01 m2 alan düşmektedir. Bu oran oldukça düşüktür ve acilen artırılması gerekmektedir.

Maltepe Belediyesi: Afetlere hazırlık konusunda eğitim hedefleri gelişkin olsa da diğer alanlarda yetersiz kalmaktadır. İmar faaliyetleri yağmur suyu kanalı yapımı, ızgara ve baca yapımı gibi alanlarla kısıtlı kalmaktadır. Kentsel dönüşüm için konulan hedefler İstanbul'un afet gerçekliği düşünüldüğünde yetersiz kalmaktadır. Bunun yanında toplanma alanlarının tüm nüfusa yetecek düzeyde artırılması hedeflerinden biri olsa da, mevcut duruma dair yeterli bilgiye ulaşamaması sebebiyle vatandaşların süreci takip etmesi mümkün olmamaktadır.

Ümraniye Belediyesi: Mahallelerde afet gönüllüleriyle koordinasyon toplantılarının yapılması gibi olumlu bulduğumuz hedefler olsa da toplanma alanlarının genişletilmesine dair herhangi bir hedef bulunmamaktadır. Ayrıca kentsel dönüşüm için konulan 250 binanın dönüştürülmesi hedefi riskli binaların sayısı düşünüldüğünde yetersiz kalmaktadır.

Gençler Belediye Teşviklerinin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorlar

Gençlerin dile getirdiği önemli sorunlardan bir diğeri de yapıların depreme dayanıklı hale getirilmesi için yeterli belediye teşviklerinin olmamasıdır. İstanbul, deprem riski altında olan bir şehir olması nedeniyle deprem teşvikleri ve önlemleri büyük önem taşımaktadır. Ancak, bu alanda yeterli teşviklerin sağlanmaması ve uygulanmaması, şehirdeki yapı stoğunun depreme dayanıklı hale getirilmesi konusunda ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Yetersiz teşvikler, bina sahiplerini gerekli güvenlik önlemlerini almaktan alıkoyabilmektedir. Sosyo ekonomik arka planları nedeniyle daha güvencesiz yapılarda barınmak durumunda kalan gençler, barındıkları alanların güvenilir hale getirilmesi için daha fazla teşvik yaratılması gerektiğini savunmaktadır.

Gençler Deprem Gerçeğinin Kamuoyu Gündeminde Yeterince Yer Tutmadığını Düşünüyor

Gençler, deprem bağlamında ortaya çıkan sorunların gündemden çok hızlı kaybolduğunu düşünmektedir. Gençlerin ve tüm yaş gruplarının depreme karşı olan duyarlılıklarını artırabilmek için medya araçları çok önemli bir görev üstlenmektedir. Kamuoyunda deprem konusundaki bilinçsizlik, olası bir depremde can ve mal kayıplarının artmasına neden olabilecek önemli bir sorundur. Ancak gençler, belediyeler ve yerel medya kuruluşları arasında deprem hakkında farkındalığı artırmak ve depreme hazırlıklı olabilmek adına yeterince iş birliği kurulmadığını düşünmektedir. Bu durum, sorunların çözümünü zorlaştırmakta, koordinasyon eksikliğine sebep olmakta ve sorunların çözümünde toplumsal katılımın sağlanamamasına sebep olmaktadır. Belediyeler, deprem gibi yakıcı bir konunun halkın gündeminde kalabilmesi için medya kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde adımlar atmalıdır.

Çözümler

Yeni toplanma alanlarının seçilmesi ve tanıtımı:

Belediyeler tarafından toplanma alanlarının eksikliği üzerine çalışılmalı ve bu bölgelerin tanıtımı için gerekli adımlar atılmalıdır.

Mahallelerde deprem koordinasyon gruplarının kurulması:

Belediyeler, kapsamlarında olan mahallelerden sorumlu olacak kişilerden oluşacak bir koordinasyon grubu oluşturmalıdır. Sorumlu kişiler, mahallelerinde olası bir deprem durumunda halk ve belediye arasındaki iletişimi sağlayabilmeli ve vatandaşlara gerekli yönlendirmeleri yapabilmelidir.

Deprem sonrası için bütçe ayrılması:

İl ve ilçe belediyeleri, olası İstanbul depremine yönelik bir finansal kaynak oluşturmalıdır. Deprem sonrasında ortaya çıkacak barınma, psikolojik destek gibi ihtiyaçlar bu bütçe tarafından karşılanmalıdır.

Okulların, üniversitelerin, yurtların ve genç yoğunluklu mahallelerin yapı denetim uygulamalarının sıklaştırılması:

Belediyeler, okul ve üniversitelerin denetim kontrollerini sıklaştırmalıdır. Bunun yanı sıra, yurtların ve öğrenci yoğunluklu mahallelerdeki binaların yapı denetiminde sıklaştırılmış kontrollere başlamalıdır.

Denetim süreçlerinin hız kazanması için belediye teşvikleri:

Belediyeler denetim süreçlerinde halkın da aktif katılımını sağlamak adına bazı teşvikler uygulamalıdır. Denetimin ardından yenilenme kararı çıkan binaların yapım sürecinde, halkı mağdur etmeyecek teşvikler hayata geçirilmelidir.

Kamuoyunu bilinçlendirme çalışmalarının yapılması:

Belediyeler, gençlerin ve toplumun bilinçlenmesi için meslek odalarıyla, uzmanlarla ve yerel medya kuruluşlarıyla işbirliği yaparak, depreme hazır olmak adına; olası bir deprem durumunda neler yapılması gerektiğini, nasıl risklerle karşı karşıya olunduğunu açıklayan kamuoyu bilinçlendirme çalışmaları yürütmelidir.

Gençlere özel yeni konut ve yenilenme projeleri oluşturulması:

KİPTAŞ ve diğer belediye iştirakleri tarafından gençler için İstanbul Yenileniyor benzeri düşük maliyetli yeni konut ya da güçlendirme projeleri oluşturulması veya mevcut projelerde öncelikli grup olarak kabul edilmesi sağlanmalıdır.

Afetlere hazırlık çalışmalarında toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim eşitsizliklerine uygun düzenlemeler yapılması

Belediyeler afet hazırlıkları yaparken, kadınları ve LGBTIQ+’ları güçlendirecek çalışmalara yer vermeli ve kapsayıcı politikalar oluşturmalıdır. Toplumda var olan eşitsizlikleri gören ve kırılgan grupları gözetken politikalar oluşturulmalı ve hayata geçirilmelidir.

Sonuç

Gençlerin dile getirdikleri sorunlar karşısında sundukları çözüm önerileri, olası bir deprem durumunda gençlerin can ve mal güvenliklerini sağlamak açısından önemli adımlar içermektedir. Mahalle koordinasyon grupları, toplanma bölgelerinin sayısının artırılması, uzmanlar, meslek odaları ve yerel medya kuruluşlarıyla işbirliği kurarak kamuoyunda farkındalık yaratma, deprem sonrası için bir bütçe oluşturulması, depreme hazırlık çalışmalarının ihtiyaçları farklılaşan genç kadınlar ve LGBTİQA+'ları gözeterek düzenlenmesi gibi öneriler, gençlerin ve toplumun olası İstanbul depremine karşı daha hazır hale gelmesini ve mal ve can kayıplarının azaltılmasını sağlayacaktır.

Önerilerin uygulanmasıyla, gençler ve toplum deprem gerçeğine daha duyarlı bir yaklaşım geliştirebilir ve bu tür bir felakette nasıl aksiyon almaları gerektiği konusunda bilinçlenebilirler. Aynı zamanda, firmalar da deprem gerçeğine uygun yapılar inşa etmek ve bu doğrultuda malzemeler üretmek konusunda sorumlu adımlar atabilirler. Depreme hazır hale gelebilmek için birçok farklı koldan faaliyetler yürütülmesi gerekmektedir. Bu faaliyetleri organize etmek ve koordine etmek adına belediyelerin çok kritik bir rolü ve sorumluluğu vardır. Bu çözüm önerileriyle birlikte gençler, belediyelerin sorumluluklarını yerine getirmesi için acil olarak eyleme geçmesini talep etmektedir.

İstanbul

POLİTİKA ÖNERİSİ

Gençlik Odağında Kadına
Yönelik Şiddet ile
Mücadele Politikalarının
Eksikliği

www.gencliginyuzleri.org



Yazar: Zülfü Hayat Çınar

Marmara üniversitesi Fransızca siyaset bilimi ve kamu yönetimi 1. Sınıfım. Sivil Toplum Örgütlerinde, gençlik temsiliyeti, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında çalışıyorum. Dernek çalışmalarım yanında bir sanat galerisinde galeri&sanat tarihi asistanı olarak çalışıyorum.

Bu politika önerileri, Ulusal Demokratik Enstitü ve Sosyal İklim Derneği tarafından yürütülen Gençliğin Yüzleri Gençlik Forumu'nda ortaya çıkan sonuçlarla oluşturulmuştur. Öneriler, genç gönüllüler ve gençlik forumlarına katılan gençlerin fikirlerini kapsamaktadır. Kurumların görüşlerini yansıtmak zorunda değildir ve kurumlar konu ile ilgili herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir.

Yönetici Özeti

Bu politika önerisi, İstanbul'da yaşayan 18-30 yaş aralığındaki gençlerin, İstanbul Gençlik Forumu'nda bir araya gelerek önceliklendirdiği ana başlıklardan biri olan kadına yönelik şiddetin boyutlarını ve bu sorunla mücadele için olası çözüm önerilerini ele almaktadır. Tartışılan sorunlar ve çözüm önerileri, yerel seçimler bağlamında belediyeleri bu konulara ilişkin adım atmaya davet etmektedir. İstanbul'daki genç kadın nüfusu toplam nüfusun %10'unu oluştururken, genç kadınlar fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olmak üzere çeşitli şiddet türleriyle karşı karşıya kalmaktadır. 2007-2021 yılları arasında Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı'na İstanbul'da 14.325 arama gelmiştir. 2022 yılında 54 kadın, 2023 yılında ise 49 kadın erkek şiddetine maruz kalıp öldürülmüştür. Sadece iki yılda yüzü aşan sayılarda önlenabilir kadın cinayetleri belediyelerin ve ilgili kurumların acil müdahale gereksinimini ortaya koymuştur.

Forum katılımcısı gençler, gençlerin kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarına erişimde yaşadıkları zorlukların ana sebeplerini vatandaşların şiddete ve şiddetle mücadele mekanizmalarına ilişkin farkındalık eksikliği, şiddet hatları ve sığınma evleri gibi destek mekanizmalarının nicelik ve niteliksel yetersizliği, sivil toplumla iş birliğinde eksiklikler, ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmaların eksikliği olarak tanımlamaktadır. Bu politika önerisi, ayrıca belediyelerin şiddete maruz kalan gençlerle iletişim ve bilinçlendirme çalışmalarındaki eksikliklerine ve onları güçlendirmeye yönelik psikolojik, sosyal ve ekonomik desteklerin yetersizliğine dikkat çekmektedir.

Bu sorunlara karşın, politika önerisi çözüm odaklı bir yaklaşım sunmakta ve belediyelere, gençlerin bakış açısından bir yol haritası sunmayı amaçlamaktadır. Politika önerisi, yerel yönetimlere yönelik çeşitli çözüm önerileri sunmaktadır. Bunlar arasında kadın sığınma evlerinin sayısının artması ve koşullarının iyileştirilmesi, yerel şiddet hatları ve acil durum müdahale ekiplerinin oluşturulması, toplu taşımada güvenliğin sağlanması ve kadın taksi şoförlerinin istihdamı, eğitim ve bilinçlendirme programları, kadın istihdamı ve girişimciliğinin artırılması, çocukların korunması ve desteklenmesine yönelik adımlar atılması gibi önlemler yer almaktadır. Ayrıca dijital medya ve sosyal medya kampanyaları ile gençlerin ve toplumun bu konudaki bilinç ve duyarlılık seviyesinin artırılması önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu politika önerisi yerel yönetimlerin kadına yönelik şiddetle mücadelede daha etkin rol alması gerektiğini ve toplumun her kesiminden bireylerin bu konuda bilinçlenmesi ve sorumluluk alması gerektiğini vurgulamaktadır. Erkeklerin bu süreçteki katılımlarının artırılması, hem politika yapım süreçlerinde hem de toplumsal normların değiştirilmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu önerilerin hayata geçirilmesi, gençlerin ve toplumun genelinin bu konudaki bilinç ve duyarlılık seviyesini artıracak ve kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir ilerleme sağlayacaktır.

Giriş

İstanbul'da yaşayan gençler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Gençlerin öncelikli sorunlarını ve çözüm önerilerini tartışmak amacıyla 11 Kasım 2023 tarihinde bir araya geldiğimiz İstanbul Gençlik Forumu'nun gösterdiği üzere, sorunlardan biri de kadına karşı şiddetle mücadele mekanizmalarının yetersizliği ve bunlara erişimde yaşanan zorluklardır.

2022 yılı itibariyle İstanbul'da yaşayan genç kadın sayısı, 15-29 yaş arası nüfusun 1.622.641'dir. Bu sayı, toplam İstanbul nüfusunun %10'na karşılık gelmektedir.¹ İstanbul'da Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu tarafından kesin olarak verisine ulaşabildiğimiz kadarıyla sadece 2023 yılının Kasım ayındaki kadın cinayetleri sayısı 9'dur.² 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümleri uyarınca şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır. Fakat yerelde kadına yönelik şiddetin sadece fiziksel şiddet olarak algılanması ve psikolojik şiddet, ekonomik şiddet gibi farklı şiddet türlerine yönelik yeterli yaptırımın olmaması kadınların çalışma hakkının, eğitim hakkının elinden alınması gibi sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyete göre eğitimi yarıda bırakan gençler üzerine yapılan araştırmanın da gösterdiği gibi, ailenin izin vermemesi (ailenin desteklememesi, kız çocuğu olduğu için okutulmama, aile mesleğini devam ettirme zorunluluğu vb.) yüzünden eğitime devam edemeyen genç kadın oranının %19,9³ olduğunu görüyoruz. Genç kadınların maruz kaldıkları farklı şiddet türlerini anlayanın, şiddetle mücadelede önemli bir rol oynadığının altını çizmek istiyoruz.

¹TÜİK. (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

²Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2023). We Will Stop Femicides Platform November 2023 Report. <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3083/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-kasim-2023-raporu><https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3085/we-will-stop-femicides-platform-november-2023-report> (Erişim tarihi 5 Mart 2024)

³Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2008)., "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" <http://kasaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2013/11/Aile-ici-siddet-HUNEE-2008-AnaRapor.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

İstanbul gibi büyük bir şehirde gençler arasında kadına karşı şiddetle mücadele mekanizmalarına yönelik yeterli bilincin olmaması, şiddetle mücadelede önemli bir engel oluşturmaktadır. Gençler, bu mekanizmaların ve hizmetlerin varlığından haberdar olmamakta ve böyle bir durumla karşılaştıklarında nasıl hareket edeceklerini bilmemektedir. Gençlerin büyük bir kısmı dijital medya ve sosyal medya araçlarıyla büyümekte, ancak kadına karşı şiddetle mücadele mekanizmalarına erişimde dijital platformlardan yeterince faydalanamamaktadırlar. Bilgiye erişimde yaşanan bu eksiklik, gençlerin bu hizmetlere yönlendirilmesini zorlaştırmaktadır. "Kadın Destek Uygulaması (KADES) gibi uygulamalara ulaşılabilirlik yaygın değil ve güvenlik uygulamalarına erişim yetersizdir. Olanaklara erişim sıkıntısı ile birlikte gençler sahip oldukları haklar hakkında yeterli düzeyde bilinçlendirilmemektedir. Bilinç kazandırma faaliyetlerinin yeterli ve sağlıklı ilerleyememesinde erkeklere yönelik bilinçlendirme çalışmalarının sürdürülmemesinin de etkisi büyüktür.

Sonuç olarak, İstanbul'da şiddet gören kadın sayısına dair "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı"na gelen aramaları inceleyen UNFPA-TKDF'nin ortak araştırmasına göre, 2007-2021 yılları arasında bu hatta 14.325 arama gelmiştir. Rapora göre bu aramaların içerisinde fiziksel şiddet birinci sırada yer almaktadır.⁴ Bu hattan haberi olmayan veya hattı bir sebeple kullanamayan kadınları da hesaba kattığımızda İstanbul'daki durumun çok daha kötü olduğunu görebiliriz. Bunun yanında Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre 2022 yılında 54 kadın, 2023 yılında 49 kadın İstanbul'da öldürüldü.⁵ Forumumuza katılan genç kadınların beyanları ve bu alandaki raporlar açıkça göstermektedir ki kadına yönelik şiddet İstanbulluların birincil sorunlarından bir tanesidir. Bu sebeple, biz gençler olarak, kadına yönelik şiddetle mücadelede belediyeleri aktif bir rol almaya davet ediyor ve önceliklendirdiğimiz sorun alanlarını ve çözüm önerilerini bu politika önerisi aracılığıyla sizlerle paylaşıyoruz.

⁴Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, "Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı"https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/tkdf_ev_ici_siddet_acil_yardim_hatti_2023_raporu_1.pdf (Erişim tarihi : 5 Mart 2024)

⁵Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (2023) Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2022 Yıllık Veri Raporu <https://kadincinayetleriniurduracagiz.net/veriler/3040/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2022-yillik-veri-raporu> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Gençlerin Kadına Yönelik Şiddet Bağlamında Yaşadığı Sorunlar

Gençler İlçelerde Şiddet Hatlarının Bulunmamasının Kadınları Şiddet Gördükleri Hanelere Hapsettiğini Söylüyor

Gençlik forumlarında dile getirilen kadına karşı şiddetle mücadelede başlıca sorunlardan biri, şiddeti denetleyecek ve şiddete maruz kalanlara rehberlik edecek mekanizmaların eksikliğidir. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) tarafından yürütülen Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 1-31 Temmuz 2023 tarihleri arasında toplam 369 çağrı almıştır. Bu çağrıların 63'ü İstanbul'dan gelmiştir. En çok çağrının geldiği İstanbul ilinde çağrıların ilçelere göre dağılımı ise şu şekilde olmuştur: Ümraniye 5, Üsküdar 2, Pendik 3, Avcılar 1, Bahçelievler 5, Bakırköy 1, Başakşehir 2, Bayrampaşa 1, Beşiktaş 1, Beyoğlu 1, Esenyurt 1, Fatih 2, Gaziosmanpaşa 2, Kağıthane 23, Küçükçekmece 6, Sarıyer 1, Şişli 1, Zeytinburnu 1. Sadece bir ayı baz alan bu verilere bakarak müdahale edecek ekiplerin kısa sürede olay yerine varamaması ve genel hatlara erişiminin yoğunluğunun temel sebeplerini açıklayabiliriz.

Gençler Kurumların Faaliyetlerinden Haberdar Olamıyor

Gençler, belediyelerin şiddete maruz kalan kişilerle yeterli düzeyde bir iletişim kuramadığını ve şiddetle mücadele eden kurumları tanımaya ilişkin bilinçlendirme çalışmaları yapmadığını düşünüyor. Gençler kurumlar hakkındaki bilgilerini, belediyenin bilgilendirme çalışmalarıyla değil, şahsi çabalarıyla edindiğini ifade etmiştir. 2015 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi ve Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün yürüttüğü "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"na göre; kadınların kendisini koruyacak yasal kurumlar hakkındaki bilgi kaynakları, aile içinde şiddet uygulayan bireyin (baba, erkek kardeş vb.) karşıt söylemlerine ve televizyon programlarına dayanmaktadır.⁶ Kasım ayında düzenlediğimiz İstanbul Gençlik Forumumuza katılan gençler, kadınların avukatlar, savcılar, adli yardım bürosu çalışanları vb. tarafından da yeterince ve doğru şekilde bilgilendirilmediğini, iyi bilgilendirilmedikleri için ve süreçlerin belirsiz olması nedeniyle hukuki yollara başvurmaktan vazgeçebildiklerini belirtmişlerdir.⁷

⁶ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, (2015). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/ozetraporturkce_2014_ais.pdf (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁷ Kadın Dayanışma Vakfı (2021), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Raporumuzu Açıkladık" <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-raporumuzu-acikladik/> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Kadınların Ev İçinde Karşılaştıkları Ekonomik Şiddet, Ses Çıkarabileceklerine Dair İnançlarını Kırıyor

Forum katılımcısı gençler, ekonomik şiddetle mücadeleye ilişkin pratiklerdeki eksikliklerin bir diğer önemli sorun olduğunun altını çizmiştir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 2015 yılında yürüttüğü araştırmanın katılımcılarının %57,8'i kadının harcama yapmasını engellemenin ya da denetlemenin bir şiddet biçimi olduğunu ve %70,8'i kadınların en çok kendi evlerinde şiddet gördüğünü düşünmektedir. Maddi güç ve üstünlük, bir şiddet aracı olarak kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak amacıyla kullanılıyorsa "ekonomik şiddet" söz konusudur.⁸ Kadınlar, para vermemek, kısıtlı para vermek, ailenin ekonomik birikimine ilişkin bilgi vermemek ve çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, iş hayatını sürdürmesine engel olacak kısıtlamalar getirmek, ziynet eşyalarını elinden almak veya belli çıkarlar doğrultusunda –şunu yaparsan, şöyle yaparsan– vermek gibi eylemler ve tehditlerle ekonomik şiddete maruz kalmaktadırlar. Belediyenin haneleri ziyaret etmemesi, haneler hakkında bilgi sahibi olmaması ise aile içinde karşılaşılan ekonomik şiddetin gün yüzüne çıkmamasına neden olmaktadır. Kadınların ev içinde karşılaştıkları ekonomik şiddetin yerelin gündeminde olmaması, şiddete karşı direnebileceklerine dair inançlarını kırmakta⁹ ve şiddet döngüsünden çıkabilmek için gerekli kaynaklara sahip olamamalarına yol açmaktadır.

⁸ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, "Şiddet Biçimleri", <https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/#ekonomik-siddet>(Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁹ İstanbul Planlama Ajansı (2021), "Sığabildiğim bir Dünya": Kadına Yönelik Erkek Şiddetiyle Mücadelede Özneler Kurumlar ve Yerel Çözümler.
<https://ipa.istanbul/wp-content/uploads/2021/11/Kadina-Yonelik-Erkek-Siddetiyle-Mucadelede-Ozneler-Kurumlar-ve-Yerel-Cozumler.pdf>(Erişim tarihi 5 Mart 2024)

Kadın Sığınma Evlerinin Azlığı ve Kısıtlayıcı Uygulamalar Kadınları Çaresiz Bırakıyor

Kadın sığınma evlerinin sayılarının azlığı, yeterli bilgilendirme yapılmaması, toplum tarafından kötü algılanması ve çalışanların tavrı kadınların kendilerini çaresiz ve yapayalnız hissetmesine yol açmaktadır. İstanbul'da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na ve yerel yönetimlere bağlı yalnızca 19 kadın sığınma evi bulunuyor. Ancak Avrupa Konseyi standartlarına göre her 10.000 nüfusa karşılık gelecek şekilde kadın sığınma evi açılması gerekmektedir. Ayrıca Belediye Kanunu'na göre Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik uyarınca da büyükşehir belediyelerinin ve nüfusu 100.000 geçen belediyelerin sığınma evi açması sorumluluğu bulunmaktadır. Kadın cinayetlerinin sayısı ve kadına yönelik şiddetin artma eğilimi göz önüne alındığında İstanbul'daki kadın sığınma evlerinin yetersiz olduğu görülüyor. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) 28.09.2019 - 28.09.2020 tarihleri arasında 3911 kadına ve kadınların beraberindeki 1379 çocuk ve 201 erkeğe hizmet verdiği biliniyor. Oysa 2018 yılında İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nce kayda geçen, şiddete maruz kalan kadın sayısı 28.540'tır.¹⁰ Bununla beraber, kadınların birçoğu kadın sığınma evlerinde yeniden baskılarla ve özgürlüklerini kısıtlayıcı uygulamalarla karşılaşmaktan şikayetçi konumdadır. Forumumuza katılan genç kadınlara göre, ŞÖNİM, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, sosyal hizmet merkezleri, ALO 183 gibi kurum ve kuruluşlara başvuran danışanların sıklıkla karşılaştıkları sorun bütüncül ve güçlendirici bir sosyal çalışmanın olmayışıdır. Bu durum bazı kadınların sığınaklardan kısa sürede ayrılarak şiddet ortamına geri dönmelerine neden olmaktadır. Pek çok kadın sığınaklardaki kalabalığın yaşamı zorlaştırdığını, telefon kullanma ve dışarıya çıkma gibi konularda fazlaca kısıtlandıklarını, bu nedenlerle iş ararken dahi zorlandıklarını, temel ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığını ve sığınakta gerçekleştirilen uzman müdahalelerinin yeterli ve etkili olmadığını aktarıyor. Bu durum kadınların şiddet döngüsüne geri dönmelerine ve güçlenme odaklı olması gereken sığınak çalışmasının tam tersi bir etkiyle sonuçlanmasına neden oluyor.

Kadınların Bir Araya Gelecekleri Alanların Yaratılmaması İyileşme Sürecinde Büyük Bir Eksiklik Yaratmaktadır

Şiddete maruz kalan kadınlar için birbirleriyle konuşabilecekleri ve birbirlerine destek sağlayabilecekleri bir ortamın bulunmaması, onların yaşadığı travmayı atlatmaları ve hayata tutunmaları önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Kadınlar, yaşadıkları şiddetin yarattığı "utanç" duygusu ve yalnızlığıyla baş başa kalmakta ve bu durum onların iyileşme sürecini olumsuz etkilemektedir.¹¹

¹⁰ Anadolu Ajansı 2020, Gündem, "Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinden 744 bin 750 kişi hizmet aldı", <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/siddet-onleme-ve-izleme-merkezlerinden-744-bin-750-kisi-hizmet-aldi/2055307> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

¹¹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (KSGM), (2023), "KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE 2023 YILI FAALİYET PLANI " <https://www.aile.gov.tr/media/122860/2023-faaliyet-planı.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Taksilerin Güvensizliği Kadınların Seyahat Özgürlüğünü Kısıtlıyor

Gece toplu taşıma seferlerinin çok kısıtlı olması ve taksilerin güvensizliği kadınların seyahat özgürlüğünü kısıtlamaktadır. 2021 yılında yayınlanan İstanbul'da "Taksi Kullanımı Alışkanlıkları, İhtiyaçlar ve Beklentiler Araştırması" kapsamında yapılan görüşmelerde kadınların %51,9'u gece saatlerinde taksi yolculuğunu güvenli bulmazken, erkeklerde bu oranın %27,3'e düştüğü görülmektedir.. Yine aynı araştırmada gece saatlerinde taksi yolculuğu yapmayı güvenli bulmayan katılımcıların %70,9'unun taksi şoförü tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete uğrama korkusu duyduğu belirtilmektedir. Taksi şoförü tarafından taciz veya saldırıya uğrayabileceğini düşünenlerin %63,2'i ise kadınlardan oluşmaktadır.¹²

Savaş Mağduru Mülteci Kadınların Önündeki Dil Bariyeri Hala Devam Ediyor

Her yıl binlerce mülteci, savaş, çatışma veya ekonomik nedenlerle İstanbul'a sığınmaktadır. Bu mültecilerin önemli bir kısmı kadınlardır. Mülteci kadınlar, yaşadıkları şiddet nedeniyle büyük sorunlar yaşamaktadır. Forum katılımcısı gençler, özellikle Suriyeli göçmen ve mülteci kadınların başvurduğu kadın danışma merkezlerinde tercüman eşliğinde hukuki ve psikolojik danışmanlıkların sayısının yetersiz olduğunun altını çizmiştir. Mülteci kadınların Türkiye'ye geldikten sonra yetersiz sosyo ekonomik kaynaklar ve ayrımcılık nedeniyle yaşadıkları zorluklar, şiddetin etkilerini derinleştirmektedir. Aynı şekilde, kadınlara uygulanan erkek şiddeti de kaynaklara erişimlerini ve temel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmaktadır. Mülteci kadınların sağlıklı iletişim kurmalarını neredeyse imkansız hale getiren dil bariyeri ve başvurdukları kurumlardaki önyargılı tavır ve davranışlar da, şiddetle mücadele etmeleri önündeki en büyük engellerden bir tanesidir.¹³

¹²İstanbul Planlama Ajansı, (2021), "Sığabildiğim bir Dünya": Kadına Yönelik Erkek Şiddetiyle Mücadelede Özneler Kurumlar ve Yerel Çözümler.)
<https://ipa.istanbul/wp-content/uploads/2021/11/Kadina-Yonelik-Erkek-Siddetiyle-Mucadelede-Ozneler-Kurumlar-ve-Yerel-Cozumler.pdf>(Erişim tarihi 5 Mart 2024)

¹³Kadın Dayanışma Vakfı (2021), "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Raporumuzu Açıkladık"
<https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-raporumuzu-acikladik/> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Gençler Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Eden Sivil Toplum Örgütlerinin Yaşadığı Bütçe Sıkıntısına Dikkat Çekiyor

Kadına yönelik şiddet, küresel bir sorun olup, toplumun her katmanında ciddi sonuçlara yol açmaktadır. Gençler bu soruna karşı etkili bir mücadele için sivil toplum kuruluşlarının rolünün kritik bir öneme sahip olduğunu düşünüyorlar. Ancak, bu kuruluşların kadına yönelik şiddeti önlemede ve şiddetle mücadele etmekte genellikle karşılaştıkları bütçe eksikliğinden kaynaklı olarak yetersiz kalmakta ve potansiyellerini tam olarak ortaya koyamamaktadırlar. Bütçe sıkıntısı nedeniyle, kuruluşlar genellikle nitelikli personel istihdam edememekte ve kadına yönelik şiddeti önleme konusundaki kapasitelerini artırmakta zorlanmaktadırlar. Bu durum STK'ların kadına yönelik şiddeti önleme programlarının kapsamını ve etkisini azaltmakta hedeflenen toplum kesimlerine ulaşma ve bilinçlendirme faaliyetlerinin sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Bütçe kısıtlamaları, sivil toplum kuruluşlarının yenilikçi projelere ve etkili stratejilere yatırım yapma yeteneğini sınırlamakta ve alanla ilgili güncel veri ve araştırmalara ulaşmalarını zorlaştırmaktadır.

Kadına Karşı Şiddetle Mücadele için Birlik Olma Ruhu Güvensiz Ortam Nedeniyle Oluşmıyor

Yerelde kadına karşı şiddetle mücadele amacıyla yapılan eylemler, toplumda olumlu değişimleri destekleme amacı taşıırken, zaman zaman olumsuz tepkilere de neden olmaktadır. Bu olumsuz tepkilerin kökenleri, genellikle toplumsal normlardan kaynaklanmakta ve kadına karşı şiddetle mücadele çabalarına karşı direnç oluşturmaktadır. Bu bağlamda gençler yerelde gerçekleştirilen eylemlere karşı oluşan olumsuz tepkilerin önemli bir engel olduğunu, bir araya gelmenin engellendiğini belirtiyorlar.¹⁴

Toplum Tarafından Erkeklerle Çizilen Roller Erkeklerin Katılımını Engelliyor

Gençlik forumuna gelen katılımcılar, yerel yönetimlerde şiddetin önlenmesi ile ilgili politikalara erkeklerin yeterince katılım sağlamadıklarını düşünmekte ve bunun temelinde ise toplumsal cinsiyet normlarının yattığını öne sürmektedirler. Toplumda yaygın olan cinsiyet rolleri ve beklentiler, erkeklerin politika oluşturma süreçlerinde ve liderlik rollerinde daha etkin yer almasına alan açmaktadır. Ancak, erkeklerin politika ürettiği ve uyguladığı konu başlıkları cinsiyet rolleriyle ilişkili bir biçimde gelişmektedir. Kadına yönelik şiddetin bir "kadın sorunu" olarak algılanması, erkeklerin şiddetle mücadele politikalarına katılımını sınırlamaktadır. Aynı zamanda, erkeklerin, şiddetin önlenmesi konusunda yeterli farkındalığa sahip olmamaları da bu konuda politika oluşturma süreçlerine katılımlarını azaltmaktadır. Şiddetin genellikle kadınlarla özdeşleştirilmesi, erkeklerin bu konuya duyarsız kalmasına neden olmaktadır.

¹⁴ BBC News (2021), "Feminist Gece Yürüyüşü sonrası gözüktüğüne alınan kadınlar adli kontrolle serbest bırakıldı"
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56355921> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Çözümler ve Uygulanabilir Politika Önerileri

Gençler, bahsedilen sorunlara karşı etkin çözümler arayarak, belediyelerin toplumsal değişim için öncü bir rol üstlenmesini talep etmektedir. Talepler, bu konuda daha fazla farkındalık, eğitim ve adalet isteğiyle şekillenirken, aynı zamanda bu taleplerin karşılanabilmesi için önerilen çözüm yolları da belirginleşmektedir. Çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

Kadın sığınma evlerinin sayısı ve niteliği artırılmalıdır.

Belediyeler ve devlet kurumları, kadın sığınma evi sayısını artırmak ve bu evlerin farklı bölgelerde daha erişilebilir olmasını sağlamak için yeni tesisler inşa etmelidir. Bu, şiddete maruz kalanların coğrafi olarak daha geniş bir alanda desteklenmesine yardımcı olacaktır. Kadın sığınma evlerine sağlanan finansal destek ve kaynaklar artırılmalıdır. Bu destek, personel sayısının ve niteliğinin artırılması, güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi için kullanılmalıdır. Kadın sığınma evleri, şiddete maruz kalan kadınların yanında bulunan çocuklar için özel bakım hizmetleri sağlamalıdır. Bu, kadınların çocuklarıyla birlikte güvenli bir ortamda kalabilmelerine olanak tanıyacaktır.

Yerel kadına karşı şiddet hatları kurulmalıdır.

Belediyeler, kadına karşı şiddetle mücadelede etkin bir rol oynamak adına yerel düzeyde kadına karşı şiddet hatları kurmalıdır. Bu hatlar, şiddete maruz kalanlara 7/24 erişilebilir destek sağlamalıdır.

Belediyeler, kadına karşı şiddet hatlarına bağlı acil durum müdahale ekipleri oluşturmalıdır.

Bu ekipler, olay anında kolluk kuvvetleriyle iletişim halinde hızlı ve etkili bir şekilde müdahale ederek şiddete maruz kalan kadının güvenliğini sağlamalı ve acil ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

Belediyeler, gece saatlerinde güvenli ve düzenli 7/24 toplu taşıma hizmetleri sunmalıdır.

Belediyeler, toplu taşıma güzergahlarını ve saatlerini analiz ederek, kadınların ulaşım ihtiyaçlarına daha iyi cevap verecek düzenlemeler yapabilirler.

Belediyeler, kadın taksi şoförlerinin istihdamını teşvik etmelidir.

Bu, kadınların gece saatlerinde daha güvenli bir şekilde ulaşım sağlamalarına destek olacak ve toplumsal cinsiyet rollerinin değişimine katkı sağlayacaktır.

Belediyeler, hane, saha ziyaretlerini ve bilgi kanallarını artırmalıdır.

Bu kapsamda ziyaretler için özel ekipler oluşturabilir. Bu ekipler, haneleri ziyaret ederek doğrudan hane üyeleriyle etkileşime geçebilir ve ihtiyaçları daha iyi anlayabilir. Gönüllü programları aracılığıyla yerel sakinlerin, belirlenen protokoller dahilinde haneleri ziyaret etmelerini teşvik edebilir. Bu, topluluk içinde güveni artırabilir. Hane ihtiyaçlarını belirlemek ve bilgi toplamak için çevrimiçi anketler ve formlar kullanabilir. Bu yöntem, hanelerin mahremiyetini koruyarak bilgi toplamayı sağlayacaktır.

Belediyeler aile içi şiddeti önlemek amacıyla aileleri bilinçlendirmelidir.

Belediyeler aile içi şiddete maruz kalan çocuklar için acil barınma ve güvenlik sağlamalıdır. Belediyeler, şiddete maruz kalan çocuklar için özel destek merkezleri oluşturabilir. Bu merkezler, güvenli bir ortam sağlayarak çocuklara psikososyal destek, danışmanlık ve eğitim hizmetleri sunabilir.

Belediyeler, çocukların haklarını koruma konusunda yerel çocuk merkezleri, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla işbirliği yapmalıdır.

Ortak çalışmalar, çocukların daha etkili bir şekilde desteklenmesine olanak tanıyacaktır.

Belediyeler, kadınların işgücüne katılmasını kolaylaştırmak adına kreş sayısını artırmalı, uygun fiyatlı ve güvenilir çocuk bakım hizmetleri sunmalıdır.

Belediyeler, kadınların işgücüne katılımlarını artırmak için özel istihdam olanakları ve mesleki eğitim programları sunabilir.

Bu programlar, kadınların kariyerlerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.

Belediyeler, kadınların bir araya gelerek kooperatifler kurmalarını ve işbirliği projelerine katılmalarını destekleyebilir.

Belediyeler, kadın taksi şoförlerinin istihdamını teşvik etmelidir.

Bu, kadınların gece saatlerinde daha güvenli bir şekilde ulaşım sağlamalarına destek olacak ve toplumsal cinsiyet rollerinin değişimine katkı sağlayacaktır.

Belediyeler, kadın girişimcileri desteklemek için hibe ve destek programları oluşturabilir.

Bu, kadınların işlerini büyütmeleri ve yeni projelere başlamaları için finansal destek sağlayacaktır.

Kadın istihdamını teşvik edici vergi indirimleri sağlanmalıdır.

Belediyeler, kadınları istihdam eden işletmelere yönelik vergi indirimleri veya teşvikler sunarak kadın istihdamını teşvik etmelidir.

Ülkemizde sığınmacı konumunda olan kadınların uğradığı şiddet detaylıca araştırılmalıdır. Belediyenin ilgili birimlerinde bir tercüman hazır bulunmalıdır.

Yerel yönetimler, gençlere dijital medya üzerinden ulaşmak adına bilgilendirme kampanyaları düzenlenmelidir.

Sosyal medya, video içerikleri ve interaktif uygulamalar bu kampanyaların bir parçası olabilir.

Yerel yönetimler, gençlere kadına karşı şiddeti önleme konusunda rol model olabilecek mentörler sağlamalıdır.

Bu programlar, gençlerin pozitif davranışları öğrenmelerini ve benimsemelerini destekleyecektir.

Belediyeler uluslararası sözleşmelere uymalı ve bu sözleşmeleri etkili şekilde uygulamalıdır.

Belediyeler, kendi bünyelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaları uygulayarak çalışanlarının iş hayatındaki fırsat eşitliğini artırmalıdır.

Belediye çalışanlarına şiddete maruz kalanlar ile etkili ve sağlıklı iletişim kurmaları adına eğitim vermelidir.

Belediyeler, erkeklerin kadına yönelik şiddetle mücadele eden derneklerin faaliyetlerine katılımlarını teşvik edecek uygulamaları hayata geçirmelidir.

Sonuç

İstanbul'da yaşayan gençler, özellikle kadına karşı şiddetle mücadelede karşılaştıkları sorunlar konusunda çözüm odaklı yaklaşımlara ihtiyaç duymaktadır. Gençler arasında kadına karşı şiddetle mücadele konusunda farkındalığı artırmak adına eğitim kampanyaları düzenlenmelidir. Okullarda, üniversitelerde ve sosyal medya platformlarında bilinçlendirme etkinlikleri düzenlenerek gençlerin şiddetin farklı türlerini tanımaları ve mücadele mekanizmalarını öğrenmeleri sağlanmalıdır. Gençlerin büyük bir kısmı dijital medya ve sosyal medya araçlarıyla büyüdüğü için, kadına karşı şiddetle mücadele konusunda bu platformlar daha etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Bilinçlendirme kampanyaları, hikaye paylaşımları ve interaktif içeriklerle gençlere ulaşılabilirliği arttırmak önemli olacaktır. Eğitim kurumları, öğrencilere kadına karşı şiddetle mücadele konusunda kapsamlı bir eğitim programı sunmalıdır. Bu programlar, şiddetin tüm yönlerini ele almalı ve öğrencilere şiddetten nasıl korunabilecekleri, şiddet durumunda nereye nasıl başvurmaları gerektiği ve şiddete maruz kalan bireyleri nasıl yönlendirmeleri gerektiği konusunda bilgi vermelidir.

Kadın Destek Uygulaması (KADES) gibi mekanizmaların kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla bu uygulamalara erişimi kolaylaştıracak adımlar atılmalıdır. Bu uygulamaların kullanımıyla ilgili eğitimler düzenlenmeli ve gençlerin bu uygulamalara güvenli bir şekilde erişim sağlamaları teşvik edilmelidir. Gençleri toplumsal sorumluluk projelerine dahil ederek, kadına karşı şiddetle mücadelede aktif bir rol almalarını teşvik etmek önemlidir. Toplumsal dayanışma etkinlikleri düzenlenmeli ve gençlerin kendi çevrelerinde farkındalık yaratmalarına destek verilmelidir. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un hükümleri daha etkin bir şekilde uygulanmalıdır. Hukuki destek mekanizmaları güçlendirilmeli ve kadınlar, şiddet durumlarında bu mekanizmalara daha kolay ulaşabilmelidir. Eğitim programları aile içi iletişimi desteklemeli ve gençlerin eğitim alma hakları konusunda aileleri bilgilendirilmelidir. Aile içindeki baskı ve cinsiyet eşitsizliği konularında farkındalık artırılmalıdır. Bu politika önerisi, kadınlar başta olmak üzere, toplumdaki tüm bireylerin iyi halini desteklemenin ve kadına yönelik şiddetle mücadelede acil ve somut adımların atılmasının önemini vurgulamakta ve yerel yönetimde bizleri temsil etmeye aday herkesi bizlerle diyaloga geçmeye çağırmaktadır.



İstanbul

POLİTİKA ÖNERİSİ

Konut Sorunları ve
Gençlerin Barınma
Zorlukları

www.gencliginyuzleri.org



Yazar: Oğuzhan Kır

Sivil toplum örgütlerinde gönüllülük yapmakta ve özellikle gençleri ilgilendiren sorunlar üzerine çalışmalara katılmaktayım. İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaktayım.

Editör: Asena Arslan

Boğaziçi Üniversitesi Matematik Öğretmenliği bölümünden 2022 yılında mezun oldum. Farklı sivil toplum örgütlerinde hak temelli gönüllülük faaliyetlerine katılım sağlamaya çalışıyorum. Yapmaktan hoşlandığım aktiviteler arasında biyografik kitaplar okumak ve amatör olarak dans etmek var.

Bu politika önerileri, Ulusal Demokratik Enstitü ve Sosyal İklim Derneği tarafından yürütülen Gençliğin Yüzleri Gençlik Forumu'nda ortaya çıkan sonuçlarla oluşturulmuştur. Öneriler, genç gönüllüler ve gençlik forumlarına katılan gençlerin fikirlerini kapsamaktadır. Kurumların görüşlerini yansıtmak zorunda değildir ve kurumlar konu ile ilgili herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir.

Yönetici Özeti

Bu politika önerisi, İstanbul Gençlik Forumu'nda bir araya gelen, 18-30 yaş arası gençlerin, yerel seçimler bağlamında önceliklendirdiği ana konulardan biri olan barınmaya ilişkin sorunları ve çözüm önerilerini ele almaktadır. İstanbul'da yaşayan 2,3 milyon gençten 1 milyona yakını üniversite öğrencisi olup, şehirdeki yurt kapasitesi sadece 17.890 yatak ile oldukça yetersizdir. Bu durum, yüksek kira fiyatları ve konut piyasasındaki haksız uygulamalarla birleştiğinde öğrenciler için büyük bir mali ve psikolojik yük oluşturmaktadır.

Ana sorunlar arasında yetersiz yurt kapasitesi, yüksek kira artışları, ev sahiplerinin baskıcı tutumları, denetim eksikliği ve psikolojik destek hizmetlerinin yetersizliği yer almaktadır. Ayrıca, devlet yurtlarının sadece il dışından gelen öğrencilere hizmet vermesi İstanbul'da merkez ilçelere uzak bölgelerde ikamet eden öğrenciler için bir dezavantaj yaratmaktadır. Politika önerisi, bu sorunların öğrencilerin eğitim haklarına erişimini tehdit ettiğini ve yaşam kalitelerini düşürdüğünü vurgulamaktadır.

Bu politika önerisi, sorunların çözümü için bir dizi öneride bulunmaktadır. Bunlar arasında belediyelerin yeni yurtlar inşa etmesi, mevcut yurt kapasitelerini arttırması, denetim mekanizmalarını güçlendirmesi, adil yurt dağılımı sağlaması, psikolojik destek hizmetlerini geliştirmesi, gençleri önceleyen toplu sosyal konut projeleri ve kiracı hakları konusunda bilgilendirme yapması yer almaktadır. Bu çözüm önerilerinin uygulanması, İstanbul'daki öğrenci konaklama sorunlarına kapsamlı bir çözüm sunacak ve genç nüfusun yaşam standartlarını iyileştirecektir.

Politika Önerisi: Konut Sorunları ve Gençlerin Barınma Zorlukları İstanbul

Gençliğin Yüzleri olarak İstanbul'da 11 Kasım 2023 tarihinde düzenlediğimiz Gençlik Forumu'nda, gençler tarafından önceliklendirilmiş "Yüksek Kiralar ve Yetersiz Yurt Kapasitesi (Yerelde Barınma Sorunu)" konusunda, gençler İstanbul'daki barınma sorunlarının ana sebeplerini ekonomik zorluklar ve kira-yurt fiyatlarındaki haksız artışlar olarak belirlediler. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla İstanbul'da 15-24 yaş arası genç nüfusun sayısı 2 milyon 307 bin 379'dur. Bu sayı, Türkiye'deki toplam genç nüfusun %15,6'sına karşılık gelmektedir. İstanbul'daki devlet üniversitelerinde toplam 553 bin 203, vakıf üniversitelerinde toplam 440 bin 586 öğrenci öğrenim görmektedir. 2023 yılı itibarıyla İstanbul'da bulunan İBB yurtlarının sayısı 14'tür. Bu yurtların toplam kapasitesi 5.191'dir. Yüksek Öğrenim Milli Eğitim Bakanlığı'nın Kredi ve Yurtlar Kurumu'na (KYK) dair verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla İstanbul'da 20 adet KYK yurdu bulunmaktadır. Bu yurtların toplam kapasitesi 39.642'dir.¹ Özel yurtlar da ekonomik zorluklar sebebiyle gençler için bir alternatif oluşturamamaktadır. Genel olarak, İstanbul'daki özel yurt fiyatları aylık 5.000 TL ile 24.500 TL arasında değişmektedir.² Bu verileri ele aldığımızda İstanbul'da yaşayan gençlere sunulan yetersiz barınma koşullarının durumunu daha net bir şekilde görebilmekteyiz.

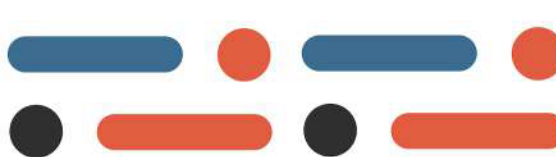
Kendi deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak, gençler bu sorunları sadece bireysel yaşantılarından değil, aynı zamanda İstanbul genelinde yaygın bir şekilde gözlemlenen ekonomik etkenler ve kira-yurt fiyatlarındaki adaletsiz artışlarla ilişkilendirdiler. Bu bağlamda, gençler arasında forum esnasında gerçekleşen tartışmalarda ekonomik dengesizliklerin ve barınma maliyetlerindeki artışın yereldeki barınma sorununu temel bir etken olarak belirleme süreci ön plandaydı. İstanbul'da kira fiyatları, son yıllarda önemli bir artış göstermiştir. 2022 yılında ortalama kira bedeli 14.500 TL iken, 2023 yılında 17.111 TL'ye yükselmiştir. Bu artış, %17,1'e denk gelmektedir.³

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim İstatistikleri 2022/23"

https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/29151106_meb_istatistikleri_organ_egitim_2022_2023.pdf (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

² Yurtlarburada, İstanbul Özel Öğrenci Yurtları, <https://www.yurtlarburada.com/sehirler/istanbul-ozel-ogrenci-yurtlari> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

³ Akdeniz Gerçek (2023), İstanbul'da en düşük kira fiyatları şaşırtıyor, <https://www.akdenizgercek.com.tr/istanbulda-en-dusuk-kira-fiyatlari-sasirtiyor> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)



Politika Önerisi: Konut Sorunları ve Gençlerin Barınma Zorlukları İstanbul

Halen yürürlükte olan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurt başvuru şartlarına göre, öğrencilerin ikametgâh adresinin, kayıt yaptırdıkları üniversitenin bulunduğu ilin dışında olması gerekmektedir. Bu nedenle, İstanbul'da ikamet eden öğrenciler, KYK yurtlarından yararlanamamaktadır. Bu durum, özellikle İstanbul'un merkeze en uzak ilçelerinde ikamet eden öğrenciler için büyük bir dezavantaj oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, şehir merkezindeki üniversitelere ulaşım için uzun süreler harcamakta veya yüksek kira fiyatlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Gençlerin deneyim ve gözlemlerine göre kira artışı için %25 oranını belirleyen geçici kanun maddesi vardır, lakin pratikte karşılığı bulunmamaktadır ve kiracı gençlerin hakları gasp edilmektedir.

Yurtlarda yaşanan ölümler de, son yıllarda Türkiye'de gündeme gelen önemli bir sorundur. Bu ölümler, genellikle intihar, şüpheli ölüm ve kaza gibi nedenlerle gerçekleşmektedir. İhmal sebebiyle İstanbul'daki yurtlarda yaşanan ölümler, son yıllarda artmaktadır. Barınma sorunu artık gençlerin sadece hayatlarını kısıtlayan değil, elinden alacak kadar tehlikeli bir duruma gelmiştir.

Gençlerin Barınma ile ilgili Yaşadığı Sorunlar

Gençlerin barınma ile ilgili yaşadığı sorunlar farklı etmenlerin bir araya gelmesi sonucunda gençlerin eğitim ve sosyal hayatlarını kısıtlayan ve hatta güvenlik tehlikesi yaratan bir boyuta ulaşmıştır. Buna göre gençlerin İstanbul'da barınma ile ilgili yaşadığı sorunlar aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır:

- Kanuni Sınırı Aşan Kira Zamları
- Ev Sahiplerinin Tutumu
- Yetersiz Yurt Kapasitesi Sorunu
- Denetim Sorunu
- Psikolojik Destek Sorunu
- Barınma Hakkı Eşitsizliği Sorunu
- Devlet Yurtlarındaki Kapasite Yetersizliği Sorunu
- Belediyelerin Çevre Düzeni Planlamalarında Sorunu Göz Ardı Etmesi

Kanuni Sınırı Aşan Kira Zamları

İstanbul'da yaşanan konut sorunları arasında belki de en çarpıcı olanı, kanuni olmayan fiyat artışlarıdır. Bilindiği gibi kiralanan konutlar için yapılan aylık ödeme tutarının artışı yılda bir kez olmak üzere gerçekleşmektedir. Kira artış oranı bir önceki yılın kira tutarına ve son 12 ayın tüketici fiyat endeksi, bir diğer adıyla TÜFE'ye göre hesaplanır. Kanunen konutların aylık kiralama bedeline TÜFE oranından daha yüksek bir zam uygulanamaz. Türk Borçlar Kanunu'na eklenen geçici bir madde ile konut kiralari bakımından 02/07/2023 ila 01/07/2024 (bu tarihler dahil) tarihleri arasında yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmalar, bir önceki kira yılına ait kira bedelinin yüzde 25'ini geçmeyecek şekilde sınırlandırıldı. Özetlemek ve bir örnekle açıklamak istersek, bulunduğunuz ayda TÜFE'nin son 12 aylık ortalaması alındığında yüzde 67 gibi oranın çıktığını düşünelim, bu durumda kira artış oranınız yüzde 67'yi (geçici madde olmadığı varsayıldığında) geçemez. Geçici maddeyi de hesaba kattığımızda, eğer kiranızın artacağı tarih 01/07/2024'den önce ise bu kanun maddesinin koruması kapsamına girmiş oluyorsunuz ve artış tutarınız TÜFE'ye göre değil, kanuni sınır olan yüzde 25'e kadar yapılabilmektedir.

Kiracı için geniş bir koruma sağlayan bu hükümler her ne kadar belirli sınırları çizse de uygulamada farklı durumlarla karşılaşmaktadır. Geçici madde ile belirlenen artış zammı sınırları ev sahiplerini de ağır yükümlülük altında bırakmaktadır. Bunun yanına piyasadaki dengesizlikleri de eklediğimizde, karşılıklı anlaşma ile yürütülmesi gereken kiracı-kiralayan arasındaki ilişki hiç olmadığı kadar zorlu bir hale gelmiştir.

Politika Önerisi: Konut Sorunları ve Gençlerin Barınma Zorlukları İstanbul

TÜFE'nin 12 aylık ortalaması veya geçici olarak yüzde 25 oranıyla belirlenen zam sınırları olmasına rağmen; gençler, kiraya veren taraf ile bu oranların çok daha üzerinde bir oranda anlaşmak zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Enflasyonun çok altında zam yapılabilmesi ve kira fiyatlarının dengesiz bir şekilde hızlıca artması sebepleriyle ev sahipleri; ilk yol olarak kanuni sınırları aşacak şekilde zam yapmayı, bu olmadığında ise kiracıyı konuttan çıkarmayı denemektedir. En nihayetinde kiracı-kiraya veren arasındaki ilişki huzursuz ve zorlayıcı bir hale getiren, konut piyasasındaki dengesizliği daha da arttıran bir durum ortaya çıkmıştır.

Şehir, hem tarihi zenginlikleri hem de geniş öğrenci nüfusuyla bilinse de konut piyasasındaki dengesizlikler, özellikle gençler için büyük bir zorluk oluşturmaktadır. Haksız fiyat artışları, genç neslin konut edinme sürecini büyük ölçüde etkileyerek, ekonomik sıkıntılar yaratmakta ve eğitim haklarına erişimlerini tehdit etmektedir.

Buna ek olarak, İstanbul'un genel ekonomik yapısıyla uyumlu olmayan konut fiyatları, gençlerin kendi başlarına bir yaşam kurmalarını engellemektedir. Özellikle ev kiralama süreçlerinde öğrencilere yönelik yapılan ayrımcılık, kiraların yükselmesine neden olmakta ve gençleri uygun fiyatlı konutlardan uzaklaştırmaktadır. Bu durum, sosyoekonomik olarak dezavantajlı bireylerin eğitim haklarını tehlikeye sokmaktadır.

Haksız fiyat artışları, öğrencileri sadece ekonomik olarak değil, aynı zamanda psikolojik olarak da olumsuz etkilemektedir. Uzun süreli ekonomik belirsizlik, gençlerin gelecek kaygıları yaşamalarına neden olurken, bu durum öğrencilerin mental sağlıklarını ciddi şekilde etkilemektedir. Eğitim hayatının zorluklarıyla birleşen ekonomik sıkıntılar, gençlerin motivasyonunu düşürmekte ve başarılarını olumsuz etkilemektedir.

Bu bağlamda, haksız fiyat artışlarına karşı mücadele sadece ekonomik bir çözüm değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik destekleri de içermelidir. İstanbul'un konut sorunlarının çözümü için adil ve kapsayıcı politikaların hayata geçirilmesi, genç neslin yaşam standartlarını yükselterek şehirdeki sosyal adaletsizlikleri azaltabilir.

Ev Sahiplerinin Tutumları

İstanbul'un konut piyasasındaki sorunların merkezinde, ev sahiplerinin tutumları önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle öğrencilere karşı sergilenen tutumlar, konut piyasasındaki dengesizlikleri daha da derinleştirmekte ve genç neslin konut kiralama sürecini olumsuz etkilemektedir. Ev sahiplerinin kanuni sınırın üzerinde fiyat artışlarına girişmeleri, özellikle öğrencilere evlerini kiralamak istememeleri, kiracıyı cebir ve tehditlerle evden çıkarmaya çalışmaları gibi uygulamalar, ev sahiplerinin gençlere yönelik tutumlarını ortaya koymaktadır.

Gençler; kira zammı konusunda ev sahibi ile anlaşamadıklarını, çoğunlukla yüzde 100'ü aşan kira zammını kabul etmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Gençler, kanuni haklarını yeterince bilmedikleri için ev sahipleriyle anlaşmak zorunda kaldıklarını veya ev sahiplerinin konutun sularını kesmek, elektriğini kapatmak gibi kiracının huzurunu bozacak şekilde cebir ve tehdite başvurmaları sebebiyle, yüksek zamda anlaşmak ya da konuttan taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler.

Ev sahiplerinin konut piyasasında öğrenci ve mezun gençleri evden çıkarmak amacıyla haksız uygulamalara başvurmaları, gençlerin ekonomik güçlüklerle baş etmelerini zorlaştırmakta, aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Bu durum, özellikle öğrencilerin eğitim haklarına ulaşımını tehdit etmektedir.

Yetersiz Yurt Kapasitesi Sorunu

İstanbul'daki yetersiz yurt kapasitesi, öğrencilerin barınma sorununu derinleştiren önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. 1.001.834 kişilik büyük bir yükseköğrenim öğrencisi nüfusuna ev sahipliği yapan İstanbul'da, hem devlet hem de özel sektöre ait yurtlar mevcut talebi karşılamaktan uzaktır. KYK yurtlarının sınırlı kapasitesi ve özel yurtlardaki kontenjan daralması, öğrencileri uygun fiyatlı ve güvenilir barınma alanlarından mahrum bırakmaktadır. Özellikle İstanbul'daki bazı ilçelerde yurtların az olması, öğrencilerin uzun süreli yolculuklar yapmalarına neden olmakta, bu da eğitim performanslarını olumsuz etkilemektedir.

Ayrıca, KYK yurtlarındaki denetim eksikliği ve özel yurtlardaki kalite standartlarının düşük olması, öğrencilerin yaşam standartlarını olumsuz etkilemektedir. Fiziki açıdan güvenli olmayan binalar, yetersiz temizlik hizmetleri, sınırlı ve sağlıksız yemek olanaklarıyla öğrencilerin konforunu, fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunlar, öğrencilerin eğitim hayatlarına son vermeye varan olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir.

Denetim Sorunu

İstanbul'daki devlet ve özel yurtlarda yaşanan denetim sorunu, öğrencilerin güvenliği ve yaşam standartlarını ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır. Yurtların yetersiz denetlenmesi ve özel yurtlardaki kontrol mekanizmalarının eksikliği, binaların fiziksel güvenliği, temizlik standartları ve genel hizmet kalitesi üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bu durum, öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir konaklama deneyimi yaşamalarını zorlaştırarak gençlerin hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yakın tarihte bir KYK yurdunda gerçekleşen bir öğrencinin asansör arızası nedeniyle can kaybına uğraması; belediyelerin, diğer yurtlarda olabileceği gibi özellikle kendi yaptığı yurt binalarındaki yapısal güvenliği, ulaşımını, temizlik standartlarına uygunluğu, herhangi bir afete hazır olup olmadığı gibi çeşitli denetimleri yapmasının gerekliliğini göstermektedir.

Psikolojik Destek Sorunu

İstanbul'daki yurtlarda psikolojik destek eksikliği, öğrencilerin ruhsal sağlığını olumsuz etkileyen kritik bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Çoğu gencin ailesinden uzakta ilk yaşam deneyimlerini birçok farklı insanla birlikte yaşadığı yurtlarda, koşulların iyi olmaması hayatlarının yeni bir dönemine girmiş olan gençlerin psikolojik destek ihtiyacını artırmaktadır. Bu durum öğrencilerin stres, kaygı ve depresyon gibi sorunlarla başa çıkmakta güçlük çekmelerine neden olabilmektedir. Bu sorunlar belirli bir inanç veya düşüncenin dayatıldığı yurtlarda kendisini çok daha ağır bir şekilde göstermektedir.

Barınma Hakkı Eşitsizliği Sorunu

İstanbul'da barınma hakkı eşitsizliği, öğrenciler arasında adil bir konaklama imkanı sağlanmaması ve bu durumun belirli grupları olumsuz etkilemesiyle ortaya çıkmaktadır. İstanbul'da ikamet eden gençlerin birçoğu, ikametgahının İstanbul'da bulunması sebebiyle KYK yurtlarına girmeye hak kazanamadıklarını belirtmektedir. İkametgah adresi, yurt yerleştirmelerinde ayrımcılığa yol açarak bazı öğrencilerin konaklama imkanlarından yararlanmasını engellemektedir. Bu durum, öğrencilerin eğitim olanaklarından eşit bir şekilde faydalanmasını zorlaştırarak, sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

Devlet Yurtlarındaki Kapasite Yetersizliği Sorunu

İstanbul'daki devlet yurtlarında yaşanan kapasite artışı sorunu, öğrenci talebinin hızla artmasına rağmen mevcut yurt kapasitelerinin sabit kalması veya talebi karşılayamaması sonucunda ortaya çıkmıştır. 2022-2023 akademik yılı itibariyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan 14 yeni yurt, talep karşısında etkili olsa da yeterli bir çözüm sunmamıştır. Yükseköğrenim gören öğrenci sayısındaki artış göz önüne alındığında, devlet yurtlarının sınırlı kapasitesi, birçok öğrencinin barınma ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu durum, öğrencilerin daha pahalı özel yurtlara yönelmelerine neden olmakta, bu da ekonomik zorluklarla başa çıkmakta güçlük çeken öğrencilerin karşılaştığı fırsat eşitsizliğini katlayan bir durumdur.

Belediyelerin Çevre Düzeni Planlamalarında Barınma Sorununun Göz Ardı Etmesi

Büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında çevre düzeni planlaması, imar planlarının yapılması ve onaylanması gibi konular yer alsa da, barınma sorununun göz ardı edilmesi, öğrencilerin konaklama ihtiyaçlarının karşılanmasını zorlaştırmaktadır. İstanbul'daki belediyelerin geniş alanları barınma kapasitesini artıracak şekilde planlamaması, şehirdeki barınma sorununu daha da derinleştiren bir problemi ortaya çıkarmaktadır. Belediyelerin, mevcut alanları dönüştürme ve kullanılmayan binaların kazandırılması gibi imkanlarını kullanmaması, öğrencilere ayrılan barınma alanlarını sınırlamakta ve genç nüfusun konut ihtiyacını etkilemektedir.

İstanbul'daki Öğrenci Konaklama Sorunlarına Çözüm Üretmek Adına Geniş Çapta Etkili Adımlar

Yeni Yurt Projeleri: İstanbul genelinde, özellikle büyük kampüs alanlarına yakın bölgelerde, belediye destekli veya gerektiğinde belediye-özel sektör işbirliğiyle yeni öğrenci yurt projeleri başlatılmalıdır. Bu projeler, gençlerin uygun fiyatlı ve kaliteli konaklama seçeneklerine erişimini sağlayacaktır. Şehir planlamaları yurt yapımına uygun şekilde düzenlenmelidir.

Yurtlardaki Kapasite ve Hizmet Artışı: Yurtlardaki kapasite artışının yanı sıra, hizmet kalitesinin ve altyapısının iyileştirilmesi önemlidir. Bu yurtlar, öğrencilere ekonomik ve güvenli konaklama imkanı sağlamak adına büyük bir rol oynamaktadır. Belediyeler, yurtlardaki temizlik standartları ile yurt yollarındaki ışıklandırmalardan ulaşım imkanlarına kadar iyileştirmelerde bulunmalıdır. Yurt binalarının afetlere hazır hale gelmesi için yapı denetimlerinde bulunmalıdır.

Gençlerin Şartlarına Uygun Barınma Odaklı Şehir Planlaması: Şehir planlamaları yeni yurt ve sosyal konutların yapımına imkan sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Yeşil alanları tahrip etmeyerek yapılacak yeni inşaatlarla veya kullanımda olan binaların dönüştürülmesiyle bu soruna kesin çözüm hedeflenmelidir. Bu planlamalarla yeni yurtlar şehirde adil olarak dağılmalıdır. Yurtlara kabul edilecek öğrenciler seçilirken ikametgah adresine değil öğrencinin ihtiyacına bakılmalıdır.

Psikolojik Destek ve Danışmanlık Hizmetleri: Belediye yurtlarda kalan öğrencilere yönelik psikolojik destek ve danışmanlık birimlerinin kapasitesi artırılmalıdır. Öğrencilerin ruhsal sağlıklarını korumak, başarılarını ve yaşam kalitelerini artırmak için önemlidir. Ev sahiplerinin hukuka aykırı tutumlarına karşı, kiracının hukuki hakları hakkında bilgilendirilecek destek hatları belediyeler tarafından kurulmalıdır.

Toplu Konut ve Sosyal Konut Projeleri: Belediyelerin geniş alanları barınma kapasitesini arttıracak şekilde planlaması, toplu konut projeleri ve sosyal konut alanları oluşturarak genç nüfusun uygun fiyatlı konutlara erişimini kolaylaştırmalıdır.

Hukuki Destek Hatları: Ev sahiplerinin bu tutumlarına karşı, kiracının hukuki hakları hakkında bilgilendirilecek destek hatları belediyeler tarafından kurulmalıdır. Bu şekilde gençlerin konut kiralama süreçlerini iyileştirebilir ve şehirdeki sosyal adaleti güçlendirebilir.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, İstanbul'daki öğrenci konaklama sorunlarına kapsamlı bir çözüm getirip genç nüfusun yaşam standartlarını artıracaktır

Sonuç

İstanbul'daki öğrenci konaklama sorunları, haksız fiyat artışları, yetersiz yurt kapasiteleri, denetim eksiklikleri ve coğrafi zorluklar gibi çeşitli faktörlerle birlikte gençlerin yaşamını olumsuz etkilemektedir. Çeşitli çözüm önerileriyle bu sorunların üstesinden gelmek mümkündür.

Bunun için öncelikle adil kira uygulamalarını teşvik etmek, bilinçlendirme kampanyaları düzenlemek ve yasal düzenlemeler yapmak önemlidir. Ayrıca, öğrencilere yapılan ayrımcılık azaltılmalı, eşitlik sağlanmalıdır.

Yetersiz yurt kapasiteleri sorununu çözmek adına yeni yurtlar inşa edilmeli ve denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir. Psikolojik destek birimlerinin kapasiteleri artırılmalı ve öğrencilere daha etkili destek sağlanmalıdır. Barınma hakkı eşitsizliği için daha adil bir yurt dağılımı sağlanmalı ve ayrımcı uygulamalara son verilmelidir.

Devlet destekli yeni yurt projeleri başlatılmalı, belediyeler gençlik merkezlerini konut projelerine dönüştürmeli ve mevcut yurtlar modernize edilerek kapasiteleri artırılmalıdır.

Bu çözüm önerileri, gençlerin daha sağlıklı, güvenli ve erişilebilir konutlarda barınmalarını sağlayarak eğitimlerine odaklanmalarına ve kariyer hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacaktır.

Bu politika öneri metniyle yerel karar alıcı pozisyonunda bulunan bütün yöneticilere gençlerin en önemli sorunlarından olan barınma sorununu çözmek için harekete geçmeleri, bu soruna çözüm ararken gençlerin karar alma süreçlerinde etkin rol almasını sağlamaları çağrısında bulunuyoruz.



İstanbul

POLİTİKA ÖNERİSİ

LGBTQIA+ Bireylerin
Kamusal Alanda Temsil
ve Katılımı Önündeki
Engeller

www.gencliginyuzleri.org



Yazar: Ebubekir Tatar

Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunuyum. Sivil Toplum Örgütlerinde hak temelli çalışmalarda gönüllük yapıyorum. Siyasi partiler hakkında izleme ve değerlendirme raporlarında çalışmalar yürüttüm. Gençliğin yüzleri kapsamında İstanbul politika önerilerinden LGBTQIA+ Bireylerin Kamusal Alanda Temsil ve Katılımı Önündeki Engeller önerisinin yazarlık görevini üstlendim.

Editör: Zülfü Hayat Çınar

Marmara üniversitesi Fransızca siyaset bilimi ve kamu yönetimi 1. Sınıfım. Sivil Toplum Örgütlerinde, gençlik temsiliyeti, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında çalışıyorum. Dernek çalışmalarım yanında bir sanat galerisinde galeri&sanat tarihi asistanı olarak çalışıyorum.

Bu politika önerileri, Ulusal Demokratik Enstitü ve Sosyal İklim Derneği tarafından yürütülen Gençliğin Yüzleri Gençlik Forumu'nda ortaya çıkan sonuçlarla oluşturulmuştur. Öneriler, genç gönüllüler ve gençlik forumlarına katılan gençlerin fikirlerini kapsamaktadır. Kurumların görüşlerini yansıtmak zorunda değildir ve kurumlar konu ile ilgili herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir.

Yönetici Özeti

LGBTQIA+ hakları, son yıllarda giderek daha fazla önem kazanan bir insan hakları meselesi haline gelmiştir. Dünya çapında farklı ülkelerde LGBTQIA+ bireylerin hakları büyük ölçüde değişkenlik göstermekte olup, bazı bölgelerde önemli ilerlemeler kaydedilirken, bazılarında ise hâlâ ciddi insan hakları ihlalleri ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu politika önerisi, 11 Kasım 2023 tarihinde İstanbul Gençlik Forumu'nda bir araya gelen, 18-30 yaş arası gençlerin yerel seçimler bağlamında önceliklendirdiği ana konulardan biri olan LGBTQIA+ bireylerin kamusal alanda temsil ve katılımı önündeki engelleri ve kendi deneyimleri ve gözlemlerinden yola çıkarak, bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini sunmaktadır.

Politika önerisinde, yerel ve ulusal medyada LGBTQIA+ bireyler aleyhine artan ayrımcı ve nefret dolu söylemleri, bu söylemlerin yıllar içindeki artışını ve gençlerin bu konudaki algıları yer almaktadır. 2020'de üç ay içinde 490 ayrımcı ve nefret içerikli ifade tespit edilirken, bu sayının önceki yıllara göre arttığı görülmüştür. İş dünyasında LGBTQIA+ bireylerin karşılaştığı ayrımcılık, istihdam eksikliği ve toplumsal kabul eksikliği gibi engeller de politika önerisinde ele alınmıştır. Ayrıca, yerel karar alıcıların LGBTQIA+ bireyleri tanımama ve yok sayma eğilimlerinin, LGBTQIA+ topluluğunun kamusal alanda yeterli temsilini engellediği ve gençlerin talep ve ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açtığı belirtilmiştir.

Politika önerisinde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTQIA+ hakları konusunda toplumun genel bilinç düzeyinin yetersiz olduğu ve bu konuda belediyelerin eğitim sağlamasının önemi vurgulanmaktadır. Belediyelerin, kapsayıcı bir tutum ile toplumdaki her bireyin ihtiyaçlarını önemsemesinin bu tarz ayrımcı yaklaşımları azaltmada etkisi olabileceği altı çizilmektedir.

LGBTQIA+ bireylerin karşılaştığı sorunlara yönelik kapsamlı ve etkili çözümler arasında Medya Kampanyası, Belediye-Sivil Toplum İş Birliği, İşe Alım Süreçlerinde Çeşitlilik ve Kapsayıcılık, Eğitim Merkezleri, Farkındalık Eğitimi ve Kampanyalar, Duyarlılık Seminerleri, Psikolojik Destek ve Şiddet Engelleme Merkezleri, Toplumsal Yürüyüşlerde Belediye Desteği, Kent Konseyi Çalışma Komitesi bulunmaktadır. Bu önerilerin uygulanması, LGBTQIA+ bireylerin toplumda karşılaştığı zorluklara karşı etkili çözümler sunarak, LGBTQIA+ bireyleriyle ilgili algı ve tutumlarını olumlu yönde değiştirebilir ve daha kapsayıcı, hoşgörülü ve adil bir toplum yapısının oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu politika önerisi, çözüm odaklı yaklaşımıyla, belediyeleri gençlerle diyalog ve iş birliği kurmaya davet etmektedir.

Giriş

Gençliğin Yüzleri olarak Gençlik Forumu'nda gençler arasında öne çıkan önemli bir konu, LGBTQIA+'ların Kamusal Alanda Temsil ve Katılımı Önündeki Engeller oldu. İstanbul Gençlik Forumu'na katılan gençler deneyimlerine ve gözlemlerine dayanarak bu sorunun sebeplerini ve bu soruna dair etkili olabilecek çözümleri tartıştı. Gençler, özellikle medya ve nefret söyleminin LGBTQIA+ bireylerin kamusal alandaki temsilini zorlaştıran etkilerine odaklandı. Bu etkiler, gençlerin duyarlılığını ve bilinçlenme çabalarını öne çıkaran önemli bir tartışma konusu haline geldi.

Forumda, gençler bu konudaki hassasiyetlerini ve toplumsal farkındalığı artırma isteklerini vurgulayarak LGBTQIA+ bireylerin karşılaştığı sorunları derinlemesine ele aldı. Gençler, İstanbul'daki deneyimleri üzerinden yürüttükleri bu tartışmada, medyanın LGBTQIA+ bireylerin kamusal alandaki temsilini nasıl etkilediğini ve nefret söyleminin bu alandaki katılımlarını ne şekilde kısıtladığını detaylı bir şekilde analiz etti. Bu çalışmalar; gençlerin sadece kendi deneyimlerinden değil, aynı zamanda genel toplumsal dinamiklerden yola çıkarak LGBTQIA+ bireylerin karşılaştığı engelleri anlama ve çözümleme amacını da içermektedir.

Forumun ortaya koyduğu önemli bir bulgu da gençlerin sadece sorunları değil, aynı zamanda çözüm önerilerini de tartışma sürecine dahil etmeleriydi. LGBTQIA+ bireylerin kamusal alandaki temsilini artırmak ve katılımlarını güçlendirmek amacıyla atılabilecek adımlar konusunda gençler, aktif bir şekilde düşünce ve öneri sunma çabası içinde oldular. Bu, gençlerin sadece sorunları değil, aynı zamanda pozitif değişim için çözüm yollarını arama arzusunu da vurgulayan önemli bir aşama oldu.

Bulgular

Medya Üzerinden Yükselen Nefret: LGBTQIA+ Bireylere Karşı Artan Ayrımcılık ve Gençlerin Bakışı

LGBTQIA+ bireylere karşı artan ayrımcılığın temel sebeplerinden biri olan medyadaki nefret söylemi, yapılan araştırmalarda da önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan incelemeler, yerel ve ulusal gazetelerde LGBTQIA+ bireylere yönelik ayrımcılık ve nefret içeren söylemlerin artarak devam ettiğini göstermektedir. Örneğin, 2020 yılında sadece üç ay içinde (Mart, Nisan ve Mayıs aylarında) yerel ve ulusal gazetelerde toplam 490 adet ayrımcı söylem ya da nefret söylemi tespit edilmiştir.¹

Gençlik forumunda öne çıkan sorunlar arasında LGBTQIA+ bireylere yönelik artan nefret söylemlerine belediyelerin kayıtsız kalması, zorbalık, hakaret ve şiddetle başa çıkma konusunda belediyelerin yeterli çözüm üretmemesi önemli bir yer tutmaktadır. Gençler, kendi yaşantılarından örneklerle bu sorunlara odaklanmış olsalar da medyadaki nefret söylemleri de bu meselelerin varlığını somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Basının LGBTQIA+ bireyleri hedef alan ayrımcı söylemleri düzenli olarak kullanılmasının toplumu yanlış yönlendirdiğini söyleyen gençler bu sorunları dile getirirken medyanın etkisine vurgu yapmaktadır.

Yıllara göre incelendiğinde, haberlerin içinde yer alan nefret söylemi ve ayrımcılık içeren ifadelerin sayısının arttığı açıkça görülmektedir. 2017 yılında toplam haber sayısı 2388 iken, içinde nefret söylemi bulunan haber sayısı 1291'dir. Bu rakamlar 2018'de 2278 toplam haber ve 1130 nefret söylemi içeren haber, 2019'da 2643 toplam haber ve 1493 nefret söylemi içeren haber, 2020'de ise 3459 toplam haber ve 2093 nefret söylemi içeren haber olarak artış göstermiştir.² Yıllara göre artan bu negatif söylemler, medyanın LGBTQIA+ bireylere yönelik ayrımcı bir yaklaşım benimsemesinin toplumsal algıda nasıl etkili olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu durum, LGBTQIA+ bireylerin kamusal alanda temsil ve katılımını zorlaştıran temel engellerden birini oluşturmaktadır.

¹ÇAĞLAK, E., & KAYA, E. C. (2022, November 30). LGBTQIA+ Haberlerinin Ulusal ve Yerel Gazetelerde Temsilinin Alternatif Medya ve Hak Haberciliği Bağlamında Değerlendirilmesi, ss. 12. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2713005> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

²Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (2022). Türkiye'de Kamu Çalışanı Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artıların Durumu, ss. 24. <https://kaosgldernegi.org/images/library/kamu-c-alis-anlari-2022.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Politika Önerisi: LGBTQIA+ Bireylerin Kamusal Alanda Temsil ve Katılımı İstanbul

Gençlerin Gözünden İş Dünyasında LGBTQIA+ Bireylerin Karşılaştığı Engeller: Ayrımcılık, İstihdam ve Toplumsal Kabul Eksikliği

Bu bağlamda gençlerin dile getirdiği bir diğer önemli sorun, belediyelerde LGBTQIA+ bireylere yönelik işe alımda ayrımcılık nedeniyle halihazırda istihdam olanakları kısıtlanan bireylerin daha dezavantajlı bir konuma düşmesi, kamusal karar alma mekanizmalarına yeterli derecede katılamamaları ve bu sebeple toplum içinde eşit yurttaş olarak yer alamamalarıdır. Gençler, bu durumun işe alım süreçlerinde ayrımcılıktan ve ötekileştirmeden kaynaklı olduğunu vurgulamıştır. 2022 yılında yapılan araştırmaya göre işe alım süreçlerinde ayrımcı tutum, söylem, davranış ya da uygulama ile karşılaşan bireylerin %7,6 olduğunu gösterilirken, işe alımdan sonra çalıştığı iş yerinde ayrımcılık yaşayan katılımcıların oranı %19'dur. Ayrıca cinsiyet kimliği, cinsel yönelim veya cinsiyet özelliklerini gizlemeye çalışan katılımcıların oranının yüksek olduğu belirtilmiştir.

Bu endişeleri daha da güçlendiren bir diğer önemli unsur; cinsel yönelimini açıklamayı tercih etmeyen bireylerin işe alım süreçlerinde ve çalıştıkları işyerinde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği veya cinsiyet özellikleri nedeniyle ayrımcılıkla karşılaştığını ifade etmeleridir.³ LGBTQIA+ bireylere yönelik ayrımcılık ve nefret söyleminin, özellikle iş dünyasında karşılaşılan zorluklar ve ayrımcılıkla mücadeledeki eksiklikler nedeniyle kamuda özel sektöre göre daha ağırlaştığı verilerle desteklenmektedir.⁴ 2022 yılı araştırmasının örnekleminde çalıştığı kurumda cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet özellikleri yönünden tamamen açık olduğunu beyan eden katılımcıların oranı %6,5'tir. Bu oranın özel sektörde ise %27,7 olduğu belirtilmektedir. Geçmiş yıllara ait veriler de bu eğilimi doğrulayarak, kamusal sektörde ayrımcılıkla karşılaşma ihtimalinden dolayı her yıl daha fazla bireyin cinsel yönelimini saklamak zorunda kaldığını göstermektedir.⁵ Bu durum, gençlerin ortaya koyduğu endişelerin, somut verilere dayalı olarak geçerli ve önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bu sorunun temel nedenlerinden biri çalışanların konu hakkında bilgi sahibi olmamasıdır. Belediye çalışanlarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda aldığı eğitimlerin yetersiz sayıda olması veya olmaması LGBTQIA+ bireylerle ilgili önyargıların ve ayrımcılığın önüne geçilememesine ve bu olumsuz durumun daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca gençlerin belirttiği bir diğer önemli mesele, toplumdaki bireylerin cinsel yönelimlerini açıkça beyan etmesi gerektiği düşüncesidir. Ancak vatandaşların yönelimine göre kamu ve özel sektörde çalışanlar tarafından ayrımcılık yapılması, belediyenin bu konuda kayıtsız kalması ve LGBTQIA+ bireylerin kamusal alandaki temsilini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmemesi gençler tarafından ciddi bir sorun olarak algılanmaktadır.

³Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği ve Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi. (2022). Türkiye'de Kamu Çalışanı Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artıların Durumu, ss. 6. <https://kaosgidernegi.org/images/library/kamu-c-alis-anlari-2022.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁴Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği ve Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi. (2022). Türkiye'de Kamu Çalışanı Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artıların Durumu, ss. 6. <https://kaosgidernegi.org/images/library/kamu-c-alis-anlari-2022.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

⁵Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği ve Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi. (2022). Türkiye'de Kamu Çalışanı Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artıların Durumu, ss. 5-6. <https://kaosgidernegi.org/images/library/kamu-c-alis-anlari-2022.pdf> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Yerel Karar Alıcıların LGBTQIA+ Bireyleri Tanımaması ve Yok Sayma Eğilimi

Forumdaki konuşmalarda bu konuyla alakalı öne çıkan temel sorunlardan biri, yerel karar alıcıların LGBTQIA+ bireyleri tanımaması ve onları belediye hizmetlerinin dağıtımında yok sayma eğiliminde olmalarıdır. Gençler, bu durumun, LGBTQIA+ topluluğunun kamusal alanda yeterince yeterince temsil edilmesine engel olduğunu ve LGBTQIA+ gençlerin talep ve ihtiyaçlarının yok sayılmasına sebep olduğunu vurgulamışlardır.

Toplumsal Cinsiyet Bilinci ve Belediyenin Rolü

Gençler, geçtiğimiz yıllarda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı hakkında farkındalık oluşturmak için İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından İstanbul'da düzenlenen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği temel eğitimlerinin medyada büyük tepki aldığını ifade etmektedir. Bu tepkiler, toplumun geniş bir kesiminde cinsiyet eşitliği konusundaki bilinç eksikliğini ortaya koymaktadır. Gençler, bu nedenle benzer eğitimlerin artırılması gerektiğini savunmakta ve toplumsal bilinçlendirme için daha fazla çaba harcanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda gençlerin sorun olarak gördüğü bir diğer önemli husus, birçok belediyede toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitlik biriminin bulunmaması ve belediyenin kültür merkezlerinde toplumsal cinsiyet konusunda eğitimler düzenlenmemesidir. Bu eksikliklerin giderilmesi, gençlerin ifade ettiği endişeleri ele alarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha etkili adımlar atılmasını sağlayabilir.

Belediyelerde LGBTQIA+ Katılımındaki Eksiklik: Gençlerin Endişesi ve Temsilin Zorlukları

Gençler, belediyelerin LGBTQIA+ katılımına destek sağlamaması ve queer bireylere yönelik baskıya karşı önlem almaması hakkında ciddi endişeler taşımaktadır. Temsil alanının genişletilmesi konusunda belediye üst düzey karar alıcılarının olumsuz tutumu veya olumlu bir adım atmaması, yürüyüşler konusunda belediyenin vatandaşları korumaya yönelik iş birliği adımları atmaması veya farkındalık çalışmalarında bulunmaması gibi durumlar LGBTQIA+ bireylerin haklarının ve temsiline yeterince dikkate alınmadığına dair bir endişe olarak öne çıkmaktadır.

⁶İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021, March 14). İBB'DEN "TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EYLEM PLANI'NA" KATKI. <https://archive.is/7uPly> (Erişim tarihi: 5 Mart 2024)

Çözümler ve Uygulanabilir Politika Önerileri

Gençler bu sorunları detaylı bir şekilde ele aldıktan sonra sorunlara karşı çözüm önerilerini de içeren kapsamlı bir yaklaşım sunmuşlardır. Gençlerin önerileri arasında öne çıkanlar şu şekildedir:

Toplumda Kalıplaşmış Tipleri Değiştirmek İçin Medya Kampanyası:

Toplumsal bilinç oluşturmak amacıyla belediye tarafından LGBTQIA+ bireyleri tanımlayan stereotipleri yıkıcı bir bakış açısıyla ele alacak bir medya kampanyası düzenlenmelidir. Onur yürüyüşleri ve benzeri etkinliklerin anayasal güvence altında olduğunu vurgulayan kampanyalarla LGBTQIA+'ların toplumdan dışlanmasının önüne geçilmelidir. Belediyeler izleyecekleri kapsayıcı politikalar ile şehirdeki diğer kurumlara da örnek olabilir ve LGBTQIA+'ların kamuoyundaki görünürlüğüne katkıda bulunabilir.

LGBTQIA+ Hakları Konusunda Farkındalık Yaratmak için Belediye-Sivil Toplum İş Birliği:

Belediyeler, LGBTQIA+ hakları adına faaliyet yürüten aktivist bireyler ve dernekler ile ortak projeler geliştirilerek toplumsal çeşitlilik ve eşitlik için güçlü bir dayanışma ortamı oluşturmalıdır. İşbirliği içerisinde yürütülecek farkındalık çalışmaları ile LGBTQIA+ haklarının korunması adına önemli bir adım atılmış olacaktır.

İş Süreçlerinde Çeşitliliği Teşvik Etmek:

Belediyelerin büyük işveren konumunda olduğunu vurgulamak gerekir. İşe alımlarda LGBTQIA+'ların önündeki engeller kaldırılmalı ve çalışma sürecinde farklı cinsel yönelimlere ve kimliklere saygı gösterilmesini sağlamayı amaçlayan belediye içinde özel çalışma grupları veya daireler oluşturmalıdır. Bu daire veya çalışma grupları bütün cinsel yönelim ve kimlikleri kapsamalıdır.

Toplumsal Cinsiyet ve LGBTQIA+ Farkındalık Eğitim Merkezi:

LGBTQIA+ bireylerin ebeveynleri veya kardeşleri gibi birinci dereceden aile üyeleriyle toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve LGBTQIA+ hakları konularında konuşmaktan çekindiği durumlar ele alınmalıdır. LGBTQIA+ bireylerin aile üyelerinin bu konularda farkındalığını arttırmayı ve dolayısıyla aileleriyle kurdukları bağlarını güçlendirmeyi amaçlayan özel eğitim ve rehberlik merkezleri kurulmalıdır. Böylelikle, genç LGBTQIA+'lar, yaşadıkları sorunlar karşısında yeterli sosyal desteğe erişebilecek ve kamusal alana katılımları kolaylaşacaktır.

LGBTQIA+ Duyarlılığı Seminerleri:

Yerel yönetim çalışanlarına düzenli olarak LGBTQIA+ duyarlılığı seminerleri verilerek yerel yönetim temsilcilerinin LGBTQIA+ bireylere ve etkinliklerine karşı tutumunu olumlu yönde geliştirmeye yönelik çabalar desteklenmelidir.

Psikolojik Destek Merkezi ve Şiddet Engelleme Birimlerinin LGBTQIA+ Bireyleri Kapsayacak Şekilde Kapasitesinin Arttırılması :

LGBTQIA+ bireylere psikolojik destek sağlamak amacıyla özel bir çözüm merkezi oluşturulmalı, ayrıca halihazırda belediye bünyesinde yer alan sığınma evleri gibi kadına yönelik şiddet engelleme birimleri LGBTQIA+ bireyleri de içerecek şekilde genişletilmelidir.

Yürüyüşlerde Belediye Katılımı İçin Çalışma Komitesi:

Belediyenin yürüyüşler sırasında düzenleyici ve koruyucu bir rol üstlenmesini sağlamak amacıyla özel bir çalışma komitesi oluşturulmalıdır.

Kent Konseyinde LGBTQIA+ Çalışma Komitesi:

Kent konseyinde LGBTQIA+ çalışma komitesi ve toplumsal eşitliği sağlama komitesi kurularak kapsayıcı politikaların oluşturulmasına öncülük edilmelidir.

Sonuç

Gençlerin ortaya koyduğu sorunlar karşısında çözüm önerileri, LGBTQIA+ bireylerin toplumsal kabul ve eşitlik mücadelesine katkı sağlayacak nitelikte önemli adımları içermektedir. Medya kampanyaları, LGBTQIA+'ların önündeki işe alım ve çalışma süreçlerindeki engelleri kaldırmayı amaçlayan özel dairelerin oluşturulması, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırmaya yönelik eğitim merkezleri kurulması, farkındalık kampanyaları, belediye çalışanlarına yönelik seminerler, LGBTQIA+'ların yaşadığı sorunlara yönelik çözüm merkezleri, farklı kimlik ve yönelimleri korumayı amaçlayan çalışma komiteleri ve toplumsal eşitlik sağlama komiteleri gibi öneriler, toplumun LGBTQIA+ gerçeğiyle barışık bir hale gelmesine yönelik somut adımları içermektedir.

Bu önerilerin hayata geçirilmesiyle, LGBTQIA+ bireylerin karşılaştığı sorunlara karşı etkili çözümler üretilebilir ve toplumsal eşitlik alanında önemli bir ilerleme sağlanabilir. Gençlerin bu sorunlarına odaklanması ve çözüm üretilmesi toplumun daha kapsayıcı, hoşgörülü ve adil bir yer haline gelmesi için kritik bir öneme sahiptir.

#ŞimdiSözGençlikte

www.gencliginyuzleri.org

@gencliginyuzleri

